

De verdediging van een klein land.

Studie in legeraanvoering,

DOOR

J. C. C. TONNET,

Kapitein van den Generalen Staf.

(Vervolg van blz. 18.)

b. Weermacht en volk.

Waar de militaire actie feitelijk niet anders is, dan eene voortzetting van den politieken strijd, doch met verscherpte middelen, kwam het wenschelijk voor eene inleidende beschouwing over het Deensche staatkundige beleid aan de militaire bespiegelingen te doen voorafgaan. Daarbij herkent men in de meerdere of mindere energie, waarmede de operatiën gevoerd worden, veelal de mate van kracht terug, die de politieke onderhandelingen kenmerkte. Immers, slap voorbeeld doet slap volgen. Mag men dus dergelijke inleidende beschouwingen eën onontbeerlijk onderdeel van eene studie in legeraanvoering noemen, dan is men voorzeker in niet mindere mate gerechtigd eene beschouwing over de weermacht van den Staat in den kring zijner overdenkingen te betrekken. De toestand, waarin toch die weermacht zich bevindt, en, in samenhang en wisselwerking daarmede, het meerdere of mindere vertrouwen, dat het volk in vredestijd erin pleegt te stellen, werken krachtig in op de besluiten van de militaire aanvoering. Het mag van algemeene bekendheid worden geacht, dat het aanvaarden van het opperbevel over leger of vloot veelal aan beproefde personen soms harden innerlijken strijd heeft gekost. Niet altijd kwam hierbij gemis aan vertrouwen op eigen kracht in het spel; de toestand van de weermacht gaf veelal den doorslag. Men denkt hierbij onwillekeurig terug aan DE RUYTER'S woorden, toen de Staten 's lands vlag aan eene onte-reikende scheepsmacht betrouwden. Het vertrouwen van den opperbevelhebber en in ruimeren zin van de legeraanvoering op de weermacht van den Staat vormt een psychologischen factor in de kansberekening van het succes, waaraan minstens de zelfde waarde moet worden toegekend, als aan het samenstel van de materieele factoren, die de legertoestanden beheerschen. Volkomen te recht schijnt dan ook het

beweren, dat de werkzaamheid van den veldheer in vredeftijd even besliffend, wellicht besliffender, is voor het succes, dan de gelukkige operatieve gedachte in den oorlog.

In de hitte van den strijd om het legervraagstuk heeft men eene enkele maal de stelling hooren opwerpen, dat bij ontbrekend vertrouwen onder de hoogere aanvoeders van het leger, men die aanvoeders slechts zou behoeven te vervangen, om het gewenschte evenwicht te herstellen. Dat eene dergelijke stelling op den duur aanhangers zou vinden onder hen, die met het leger inderdaad het goede voor hebben, is weinig denkbaar. Het sophisme is daarvoor te veel in het oog vallend. Men zou immers, door op die wijze te handelen, met het peil van het leger ook dat der aanvoering verlagen en de kansen op succes geheel doen verdwijnen. Het wil dan ook toeschijnen, dat aan dergelijke meeningen een kwalijke politieke invloed niet vreemd is en dat zij voortspruiten uit gemis aan deferentie voor de hoogere legeraanvoering in het bijzonder en voor de gezagsidee in het algemeen.

De toestand van het Deensche leger, dat bij de jaarwisseling zijn opmarsch in en om de Dannevirkeftelling ten naastenbij had volbracht, was verre van goed te noemen. Wel lag de eerste Sleeswijksche oorlog, die van 1848—1850 met afwisselend succes, doch aan het einde succesvol, gevoerd was, nog kort in het verleden; wel stonden de gebreken, die het leger en de versterkingen toen hadden aangekleefd, nog duidelijk voor oogen; doch niettemin was de regeering er niet in geslaagd na dien oorlog afdoende verbeteringen door te voeren. Om de voor eene krachtige verdediging noodzakelijk geachte 50—60.000 man te velde te kunnen brengen, moesten de 22 vredesbataljons, die niet in regimentsverband bestonden, tot 45 bataljons uitgebreid en dus verdubbeld worden. Het ligt voor de hand, dat een zoo ver strekkende maatregel op de kadervoorziening dreigde schipbreuk te lijden. Aan eene versterking der beroepskaders, tot het daartoe noodige getal, viel natuurlijk niet te denken. Wel had Minister LUNDBYE het in 1858 beproefd; doch het betreffelijke wetsvoorstel, dat tevens de geheele organisatie van leger en versterkingen omvatte, kwam niet in behandeling. Door den volgenden minister werd daarop getracht de kadervoorziening binnen de grenzen van het gewone budget tot oplossing te brengen. Ook de andere leden der regeering achtten eene verhooging der kadersterkte om financieele redenen uitgesloten, zoodat tot de instelling van een reservekader-instituut van officieren en onderofficieren werd besloten; aanvankelijk bij de infanterie, later ook bij de andere Wapens. De aspiranten voor reserve-officier werden onder de dienstplichtigen gekozen, die sedert de wet van 1849 meer alle klassen der Deensche samenleving omvatten dan tot dusverre en zestien maanden voor eerste-oefening onder de wapenen bleven. Aanvankelijk werden twee, later vier scholen opgericht, waarin de aspiranten in eene acht-maandsche opleiding tot flinke aanvoeders te velde moesten worden gevormd. Twee latere herhalings-

oefeningen waren hieraan vastgeknoopt. De aangeboden voorwaarden waren gunstig, zoodat de toeloop groot was en het Deensche legerbestuur erin slaagde in drie jaar tijd ruim 400 reserve-luitenanten aan het leger toe te voegen. De kosten, aan het nieuwe instituut verbonden, moesten echter door besparingen elders worden gedekt. Zoo werd o. a. de militaire Academie, welker opheffing reeds eenige jaren geleden was voorbereid, niet door een ander dergelijk instituut vervangen, in afwachting van een nader door eene commissie uit te brengen voorstel. Van af 1861 werd dan ook geen enkel beroepsofficier aan het leger toegevoegd, terwijl het beginsel werd vastgelegd, dat men zich tot het verkrijgen van eene benoeming als zoodanig eerst eene tot reserve-officier behoorde te verwerven.

Eene andere besparing bestond in de gelijkstelling van den langeren diensttijd der onder-korporaals aan dien der overige dienstplichtigen. Juist de motiveering van dezen maatregel, die roverigens door den diensttijd van 16 maanden gebillijkt schijnt, trekt onze aandacht. „De langere diensttijd — aldus het Stafwerk — had een onwil verwekt, om in deze categorie te worden opgenomen, die op den duur niet anders dan gevaarlijk voor het leger had kunnen worden en daar het in de bedoeling lag een groot deel van de onderofficieren voor de oorlogsterkte uit deze categorie te betrekken, zoo oordeelde men het noodig alle beletselen weg te nemen, die eene ruime toetreding tot deze klasse zouden kunnen belemmeren”. Deze motiveering is juist daarom zoo merkwaardig, omdat na den oorlog bij de nieuwe legerwet met het hier gehuldigde beginsel weder werd gebroken en de diensttijd van het kader opnieuw langer dan die der overige dienstplichtigen werd vastgesteld. Valt dus hieruit reeds eenigermate af te leiden, dat de inzichten vóór en na den krijg elkander geenszins dekten, dan wordt die meening zeker nog gestaafd door het oordeel, dat na den oorlog over de reserve-officieren werd geveld. „Het instituut — zegt het Stafwerk — leverde ongetwijfeld niet weinig bruikbare aanvoerders, maar ook velen, wien het aan routine ontbrak. Algemeen werd erover geklaagd, dat zij te jong waren en dat men het belangrijkste gedeelte van hunne opleiding, n.l. de oefening in het aanvoeren van den troep, had verzuimd”. Het krijgsbestuur moest dan ook na den oorlog verklaren, dat door de massa-opleiding misschien de eischen wat lager waren gesteld, dan wel gewenscht ware. De veronderstelling van het Deensche legerbestuur is ongetwijfeld zeer voor de hand liggende. Toch vraagt men zich af, of ook hier niet, evenals in de zoeven geschetste kentering van denkbeelden over diensttijd van het lagere kader, door den oorlog de opvattingen over peil van oefening zijn gewijzigd geworden. Waar men „met het wat lager stellen van eischen dan wel gewenscht ware” de laatste jaren hier te lande meer en meer vertrouwd dreigt te raken, daar kan een terugblik op Deensche toestanden vóór en na den oorlog van 1864, afgescheiden van de talrijke verschilpunten met onze toestanden, zijne leerzame zijde hebben. In het

reservekader, militiekader, of hoe men het noemen wil, hebben wij, evenals elders in het buitenland, een element leeren kennen, dat in eene krachtige legerorganisatie onmisbaar is niet alleen, doch zich eene steeds invloedrijker plaats daarin verzekerd wil zien. Tegen de instelling zelve kunnen zich dan ook de waarschuwendende stemmen niet keeren; wel tegen datgene, wat meer op nabootsing dan op werkelijkheid gelijkt. De „het zal wel gaan” theorie breekt in lange vredesperioden allicht baan en vooral, wanneer talrijke stroomingen op het gebied der legerorganisatie bemerkbaar zijn. De toestanden vóór den oorlog in Denemarken te dezen opzichte waarneembaar, vertoonde zooveel overeenstemming met die, welke men heden ten dage bij ons waarneemt, dat het niet zonder belang is aan den S. van het Stafwerk een oogenblik het woord te laten: „Eene zekere mate van zorgeloosheid kon bij het volk en „zijne vertegenwoordigers niet worden ontkend. Het volk schijnt te „veel op bondgenooten en op oneenigheid in den Duitschen Bond te „hebben vertrouwd en als gevolg daarvan op een minder energiek „optreden van dien Bond in den krijg; voorts op de innerlijke kracht „van het leger, terwijl door den zoo gelukkig geëindigden oorlog van „1848—’50 gevaarlijke dwaalbegrippen waren ontstaan omtrent ons „weerstandsvormen.

„Velen in het leger voelden den ernst van den toestand en zagen „met kommer den oorlog te gemoet, die het land zoo ernstig op de „proef zou stellen; doch de meeningen van hen, die zich in het open- „baar deden hooren, getuigden alles behalve van eensgezindheid. Wat „de uitbreiding der infanterie aanbelangt, meenden enkelen den boog „niet verder te mogen spannen, dan tot de oprichting van 11 reserve- „bataljons, dus in totaal tot 33 bataljons, zooals in het plan van 1842 „was voorzien. Anderen wilden doubleeren tot 44, weder anderen „wilden uitbreiden tot 60, enkelen zelfs tot 80 bataljons. De opeen- „volgende ministers van oorlog hadden ieder hun eigen kijk op de „zaak, niet alleen op het doubleeringsvraagstuk; maar ook op dat der „organisatie in het algemeen en alle stelsels, van af het zuivere militie- „stelsel tot de legerinstellingen der grootmachten vonden voorstanders „onder hen. De ministers van oorlog — en in het bijzonder geldt dit „voor Generaal THESTRUP, die in de ernstige jaren van 1859—’63 aan „het hoofd van het legerbestuur stond en die zeker met den besten „wil tot ontwikkeling van de weermacht bezielde was — vermochten „daarbij niet hunne inzichten bij de andere leden van het Kabinet in- „gang te doen vinden, maar moesten buigen voor de financieele bezwaren, „door andere ministers te berde gebracht.

„Op het gebied der legerorganisatie trad naderhand de grootste „onzekerheid in. Waar eenerzijds de ministers, zoowel als de volks- „vertegenwoordiging van de noodzaak waren doordrongen, om bij de „voorbereidingen de bepalingen van de legerwet op zijde te stellen en „waar anderzijds de regeering het denkbeeld om een nieuw plan van „legervorming in te dienen prijs gaf, daar moest de vooruitgang er

„onder lijden; elke bedaarde en vaste schrede' voorwaarts was onmogelijk gemaakt”.

Het zal niemand moeilijk vallen in menig opzicht overeenstemming te ontdekken tusschen de toestanden toenmaals in Denemarken en die, welke wij ruim veertig jaren na dato in ons land kunnen waarnemen. Daaruit voor ons leger tot een zelfde peil van slagvaardigheid te willen besluiten, als toenmaals het Deensche bezat, zou natuurlijk verkeerd zijn. Verpleging, treinen, geneeskundige dienst, generale staf, intendance, kortom alle deze factoren, die bij de leiding van een mobiel leger zulk eene ingrijpende rol spelen, verkeerden in 1864 in hoogst onvoldoenden toestand en drukten door hunne ontoereikendheid de slagvaardigheid van het Deensche leger sterk omlaag. Voorts stond de bewapening met getrokken voorlaadgeweren vèr achter bij die der Pruisische troepen met het Zündnadelgeweer, waartegen alle met lofwaardigen moed ondernomen stormaanvallen der Denen hopeloos verbloedden. Had de Pruisische infanterie zich eenmaal in het terrein vastgenesteld, dan voelde de Deensche soldaat weldra, dat hem het middel ontbrak, zijn vijand weder te verdrijven. Alle hiervoor genoemde elementen zijn voor ons leger op eene wijze geregeld, die gelukkig de vergelijking met het buitenland zeer goed kan doorstaan. Doch daarbij mag niet worden vergeten, dat in den toekomstoorlog ongelooflijk veel meer energie zal worden ontwikkeld, dan de bondgenooten in 1864 tegenover de Denen ten toon spreidden. De tijd van voorbereiding na de mobilisatie, zooals hun toenmaals werd gelaten, zal zeer waarschijnlijk in de toekomst van weken tot dagen worden teruggebracht. Eene vergelijking der beide legers in absoluten zin heeft dan ook slechts zeer ondergeschikte waarde. Alleen eene vergelijking in relatieven zin, waarbij elk leger in het licht van den tijd wordt gezien, kan beteekenis hebben. Dit moet voorzeker ook bij de vergelijkende beoordeeling der encadreering niet uit het oog worden verloren. Het Deensche leger van 1864 was na zijne doubleering heel wat zwakker geëncadreerd, dan ons tegenwoordige veldleger, terwijl het reservekader-instituut en dus ook zijne leden, nog slechts enkele jaren oud was. Zoo geeft het Stafwerk voor enkele afdelingen de bezetting met kader aan. Het 18^e regiment infanterie b.v. — evenals de andere regimenten uit twee bataljons samengesteld — telde in den aanvang 36 officieren, waarvan niet minder dan 17 uit de reserve. De bataljons werden gecommandeerd resp. door een majoor en een kapitein, terwijl voor de acht compagnieën slechts 3 kapiteins en 5 luitenants (waarvan 1 uit de reserve) als commandanten beschikbaar waren. Tegenover zwakkere encadreering stonden echter ook de veel mindere eischen, toenmaals door de gevechtsleiding en aanvoering gesteld, terwijl alle oudere officieren en onderofficieren eene driejarige oorlogservaring hadden en de oorlog in hoofdtrekken een overeenkomstig verloop zou hebben, als een 15-tal jaren te voren. Doch niet alleen de oudere kaders, het geheele volk kon op oorlogservaring bogen. De Deensche soldaat kon vertellen van

Fredericia en Isted, waarvan hij de geestdriftige verhalen zoo dikwijls aan eigen haard van de medestrijders zelve had vernomen en in dorp en stad sierde de Danebrog de borst van menig dappere. Doch dit alles kon niet verhoeden, dat — zooals het Stafwerk zegt — „aan het leger bij het uitbreken van den oorlog in alle opzichten samenhang en vastheid ontbrak. Vele gebreken werden wel tijdens den oorlog verholpen; maar wat het personeel betreft, lieten zij zich niet verhelpen. De toestanden verergerden zelfs dermate, dat het leger in den zomer van 1864 voor een groot deel bestond uit recruten met „half geoeffende kaders”. Vooral was de verhouding van officieren tot manschappen in ongunstigen zin gewijzigd. Begin Mei, dus drie maanden na den aanvang van den oorlog en toen het leger vijf maanden te velde stond, telden de beide bataljons van het 3e regiment infanterie nog slechts 21 officieren, waarvan 14 uit de reserve. De toen voor dit regiment getroffen „zeer bedenkelijke” maatregel, om één der bataljons door den regimentscommandant te doen commandeeren, moest van af 10 Juni voor het geheele leger van kracht worden verklaard. Begin Maart greep de toenmalige opperbevelhebber reeds naar, wat men een noodmiddel geneigd is te noemen. De onderofficieren en manschappen, die tegenover den vijand zich hadden onderscheiden, zouden zoo spoedig mogelijk tot officier worden benoemd, zoodra er waarborg zou zijn verkregen voor hunne bruikbaarheid. Niet alleen dat de afgang aan officieren door ziekte aanzienlijk was, doch in het gevecht bleken de verliezen aan officieren dubbel zoo groot — percentsgewijze — als aan manschappen. De oorlogssterkte van het leger, die op 45.000 onderofficieren en minderen was bepaald, werd gedurende den geheelen veldtocht niet bereikt. De combattante sterkte, dus na aftrek van zieken, gewonden, gevangenen en deserteurs, beliep op 1 Februari, 1 April en 1 Augustus resp.: 37.739, 43.621 en 35.586 man, doch de organieke sterkte der kaders werd nog minder bereikt.

Aan den Minister THESTRUP komt ongetwijfeld lof toe voor de wijze, waarop hij in korten tijd de elementen heeft beschikbaar gesteld, die voor de onontbeerlijke doubleering werden vereischt. Ten einde voortaan daarbij niet tot de oudste jaarklassen behoeven terug te grijpen, was verhooging van het contingent der te oefenen dienstplichtigen voorgesteld en op financieele gronden tevens eene vermindering van den eerste-oefeningstijd op 10 maanden. Zou dus $\frac{3}{4}$ van de lichte eene oefening gedurende dien tijd ontvangen; $\frac{1}{4}$ deel zou slechts 4 maanden in den wapenhandel worden geoeffend. Deze maatregel, eerst kort voor den oorlog genomen, heeft op de samenstelling der veldbataljons nog geen invloed kunnen uitoefenen, en wordt dan ook hier slechts aangehaald om te doen zien, hoe onmiskenbaar het legervraagstuk reeds toen in Denemarken door de ons bekende strooming werd gedragen. Beperking van den garnizoensdienst, vereenvoudiging der voorschriften, intensievere oefening waren ook hier de middelen, waarin men eene compensatie dacht te vinden voor de verkorting van het verblijf onder de wapenen.

Minister THESTRUP trad in Augustus 1863 als hoofd van het legerbestuur terug. Te vergeefs had hij getracht de andere leden van het Kabinet tot instemming met zijne reorganisatieplannen te bewegen. De hieraan verbonden groote geldelijke offers schrikten hen af. Inderdaad schijnt de positie van een Minister van Oorlog in een kleinen Staat bij uitstek zwaar. Zijn veelal kortstondige loopbaan kenmerkt zich door voortdurenden strijd, overgedragen van 's Lands vergaderzaal naar de Regeeringstafel en weder terug. Zoo was het hier te lande in de dagen van de petitiën door den burgerlijken Raad van State aan Hoog Mogenden voorgelegd, zoo bleef het, toen een militaire Minister aan het hoofd van het legerbestuur trad en zoo zal het vermoedelijk wel immer blijven. In dien strijd tusschen het naar vrede blickende volk en het steeds op den oorlog toegespitste legerbestuur wortelt naar het toeschijnt datgene, wat wij in zijn steeds wisselende fasen het legervraagstuk noemen. In de erkenning, door het Stafwerk gebracht, dat die strijd geenszins altijd door eene solidaire regeering, maar veelal door den Minister van Oorlog alleen moet worden gestreden, ligt wel de droevigste zijde van dezen veelal zoo vinnigen strijd.

Minister LUNDBYE, die in Augustus wederom het bewind aanvaardde, was met de „rage du nombre” niet bijster ingenomen en schijnt in den nieuwen toestand geen vertrouwen te hebben gekoesterd. Dat het leger in den toenmaligen vorm een onvoldoenden ruggesteun voor de Deensche staatkunde vormde, daarvan geeft zijn antwoord aan den Minister van Buitenlandsche Zaken blijk. „Het voor de doubleering „benooidigde personeel is er; doch de korte oefening, waarmede men „bij de opleiding van de noodige kaders heeft genoeg moeten nemen, „eischt bepaaldelijk, dat men na de mobilisatie de aangevulde oorlogskaders consolideert, waartoe minstens een paar maanden noodig zijn.”

Had de nieuwe Minister in het voetspoor van zijn voorganger voortgearbeid, een uiterst billijke eisch voorzeker, toen de oorlog zoo nabij scheen, dan zou allicht nog een stap verder zijn gedaan geworden ter bevestiging van den toestand. „Niets is gevaarlijker dan ingrijpende veranderingen, „wanneer een oorlog voor de deur staat”, zegt Kolonel JENSEN zoo te recht; doch de nieuwe Minister schijnt deze waarheid uit het oog te hebben verloren. „Organiser — réorganiser — désorganiser”, luidt de spreuk, die, volgens dezen schrijver, op de werkzaamheid van het Deensche krijgsoverhoofd vanaf September 1863 van toepassing zou zijn geweest. Nieuwe bepalingen werden gemaakt en ten slotte werd een toestand geboren, waarin de troepencommandanten zich nauw te recht konden vinden. Eensdeels wijdt JENSEN dit aan de verandering van minister zelf, doch anderzijds aan het optreden van een afdeelingsoverhoofd, die, zooals hij schrijft, wel groote theoretische bekwaamheid, doch niet den practischen blik bezat, om zijne kennis op de practijk over te dragen. De troep, waarin hij te kort had gediend, was eene vreemde wereld voor hem. Zoo werkte dus de omwisseling op zoo kritiek oogenblik van minister en hoofdamtenaar, om overigens

zeer verklaarbare redenen, verlamdend op de mobilisatie van het Deensche leger in.

Was het uit den aard der zaak moeilijk de infanterie op oorlogsterkte te brengen, ook de cavalerie stootte bij hare mobilisatie op belangrijke bezwaren. Per regiment zouden twee nieuwe eskadrons worden gevormd. Het 6^e dragonderregiment telde na afloop hiervan per eskadron 40 onafgerichte tegen 60 afgerichte paarden. Niet weinig van de stampaarden waren oud en versleten en onder de niet afgerichte eigenden zich vele niet als rijpaard. Enkele regimenten moesten zelfs met handpaarden uitrukken, omdat de opgeroepen verlofgangers nog niet waren aangekomen. Dat den 25sten Januari 1864 de commandant der cavalerie een allesbehalve opwekkend rapport aan den opperbevelhebber indiende, is dan ook verklaarbaar. „Zooals u bekend is — „aldus schreef Luitenant-Generaal HEGERMANN-LINDENCRONE — zijn de „regimenten nog in het midden der reorganisatie; een groot deel — „circa 250* — van de paarden der regimenten moeten nog aankomen, „gereden door opgeroepen verlofgangers. Het allereerste zal dus moeten „zijn de afdeelingen eenigermate voor den dienst geschikt te maken „door de opgeroepen manschappen en paarden, dan de pelotons, ver- „volgens de eskadrons, regimenten en brigades te oefenen”.

Dan vervolgt het Stafwerk: „Zoo was de cavalerie zes dagen vóór „het uitbreken van den oorlog. En toen de oorlog uitbrak, werden „onmiddellijk de hoogste eischen gesteld door voortdurend gereedstaan „tot het gevecht, bivaks onder den blooten hemel bij strenge koude „en na de ontruiming der Dannevirke door de zeer inspannende mar- „schen, zoodat de noodige rust voor de organisatie ontbrak. De vrucht „van de zorgvuldige opleiding in vreedstijd en in het bijzonder het „hooge peil, waartoe de geoefendheid van den enkelen man was opge- „voerd — en waarvan talrijke bewijzen uit den eersten Sleeswijkschen „oorlog voorhanden zijn ¹⁾ — konden onder deze omstandigheden „moeilijk tot hun recht komen”.

Enkele woorden wijdt het Stafwerk aan den geest der troepen, die, wat het Deensche element betreft, den geheelen veldtocht goed viel te noemen. „Evenals in 1858, was de soldaat in 1864 gewillig en plicht- „getrouw; bezielde met liefde voor land en koning, volgde hij zijne „meerderen, waarheen hem werd bevolen te gaan. Maar de toestanden „waren veranderd. . . . In 1864 was het ons los samenhangende leger, „dat tegenover dat der grootmachten werd gesteld, waarvan er één aan de „spits van de militaire ontwikkeling in Europa ging”. Die weinige woorden spreken meer dan boekdeelen. Zij wijzen er op, dat de kracht van een leger niet voor zich alleen kan beoordeeld worden, maar steeds vergelijkenderwijze moet worden afgemeten met den vermoedelijken

¹⁾ De Deensche cavalerie schijnt zich toen in het gevecht met de sabel zeer te hebben onderscheiden. De kracht, waarmede de Deensche ruiter ook nu nog bij de oefeningen zijn wapen hanteert, heeft meer dan eens de aandacht getrokken van onze officieren, die deze oefeningen konden bijwonen.

of mogelijken tegenstander voor oogen. Vele van dergelijke fundamentele waarheden openbaren zich dikwijls eerst in hare volle kracht, als het gevaar daar is.

Zeer teekenend is het oordeel van Pruisische zijde ¹⁾.

„Die meisten dieser Mängel des dänischen Heeres sind schliesslich „darauf zurückzuführen, dass die Volksvertreter der Regierung für „Heereszwecke ungenügende Mittel zur Verfügung stellten. Indem „hatte die einseitig konstitutionelle Entwicklung des Staates den König „verhindert, unmittelbar auf die Armee einzuwirken. Die Kriegsminister „aber wechselten häufig und waren von der Mehrheit der Landesver- „tretung abhängig. Die zersetzende Kritik, welche diese bei jeder „Gelegenheit übte, liess auch gute Neuerungen nicht unbeanstandet; „sie untergrub den Geist der Einigkeit und Unterordnung, sowie das „Ansehen der Vorgesetzten. Unbedingte Hingebung und unwankelbare „Treue können sich in monarchischen Staaten nur an die Person des „Kriegsherrn, nicht aber an ein parlamentarisches System knüpfen.

„Wenn das Verhalten des Heeres und seine Leistungen während „des Krieges trotz dieser vielen Schäden doch verhältnismässig tüchtige „waren, so lag dies vorzugsweise an den Charaktereigenschaften des „dänischen Soldaten, der von einer regen Liebe zum Vaterlande erfüllt, „von Natur ruhig, ausdauernd und gehorsam ist“.

Nederlanders, Denen en zoovele andere volken hebben met waardeering van het vele goede, dat erin vervat ligt, hunne staatsinstellingen sedert lang als eene vaste onveranderlijke grootheid in het leger-vraagstuk leeren beschouwen. Toch zullen zij den vollen ernst van de boven weêrgegeven, op specifiek Pruisisch standpunt gevestigde, oordeelvelling moeten erkennen. In menigerlei opzicht geeft zij de oorzaak der waargenomen gebreken goed weder. Onder die tekortkomingen staat bovenaan het onvoorbereid zijn van het Deense leger, hetgeen als eene roode draad door de geheele geschiedenis van den veldtocht is heengeweven. Gelukkig is te dezen opzichte een vergelijkende blik op onze weermacht niet geoorloofd. Ziet men echter, hoe onder de veelal bekorende invloeden, door moderne stroomingen uitgeoefend, de „het zal wel gaan“ theorie zich baan breekt, dan kan het eene nuttige zijde hebben, om nog eens de krijgservaring, ook van een ander klein volk voor oogen te nemen, om tot voorzichtigheid te manen.

De vredesvrienden droomen van eene nieuwe weerkracht. Ruim veertig jaren later durft een idealist beweren, dat het bloed bij Düppel nutteloos is vergoten, dat een vrijwillige uittocht uit Sleeswijk beter ware geweest. Een vrijwillige terugtocht dus uit die streken, waar zoo dikwijls het lied van „den tapre Landsoldat“ heeft weerklonken, een zich bukken zonder verweer voor de overmacht. Het bloed, dat thans

¹⁾ Der deutsch-dänische Krieg, 1864, herausgegeben vom Groszen Generalstabe, 1886.

daar heeft gestroomd — vervolgt de droomer ¹⁾ — is immers voor de Duitschers eene aansporing geworden, om geheel Sleeswijk in hun bezit te houden. „Toen gold het een van onze oude landsdeelen. Een volgende keer zal het 't rijk gelden”. Waar ligt het moedelooze en het eerlooze, wanneer het volk besluit tot ontwapening? Is het minder dapper en minder waardig, wanneer het zegt — wij bedreigen niemand; wij willen vreedzaam in ons eigen land leven; maar als één man zullen wij dag op dag, jaar op jaar weerstand bieden aan hen, die onze zelfstandigheid willen rooven; liever dan onze kleine vuistjes te ballen tegen den overmachtigen bestrijder?

Eene dergelijke volksverslapping colporteeren de vredesvrienden, de verdedigingsnihilisten, zooals men hen in Denemarken betitelt, als een nieuwe vorm, als het hoogste van volkskracht en . . . . . zij vinden bij velen gehoor.

¹⁾ Danmarcks Forsvar. C. N. STARCKE. 1906.

(Wordt vervolgd.)

Een nieuwe afstandsmeter.

DOOR

W. N. BAKKER,

1ste Luitenant-Adjutant Veldartillerie.

(Vervolg en slot van blz. 31.)

BESCHRIJVING.

Met het voorafgaande zijn de beginselen aangegeven, welke bij den hier behandelde afstandsmeter zijn toegepast, zoodat wij nu kunnen overgaan tot de beschrijving van dit toestel.

Het instrument (fig. 10—14) ¹⁾ wordt bij het gebruik geplaatst op een driehoek en bestaat uit:

- 1°. een onderstel *A*;
- 2°. een middenstel *B*, dat om den cylinder *C* van het onderstel draaibaar is;
- 3°. een bovenstel *D*, dat aan het middenstel bevestigd kan worden.

Het *onderstel*, in fig. 14 afzonderlijk voorgesteld, bestaat uit een ondergedeelte *E* (soort draaischijf), waarin een bovengedeelte *F* kan draaien in horizontalen zin. Met behulp van de schroef *G* kan het bovengedeelte aan het ondergedeelte worden vastgezet, waardoor het alsdan niet meer draaibaar is.

Het bovengedeelte van het onderstel bestaat uit 2, op eene draaischijf bevestigde, zijwanden, waartusschen zich een, in verticalen zin ²⁾ om 2 tappen draaibare, kijker *H* (voorzien van kruisdraden) bevindt. Boven deze zijwanden, en daaraan vast verbonden, is geplaatst eene cirkelvormige plaat *K*, waarvan de buitenomtrek voorzien is van schroefvormige groeven. Boven op de plaat *K* is concentrisch bevestigd een cylinder *C* (fig. 14) van kleinere middellijn dan die der plaat en op welken cylinder eene graphische voorstelling volgens fig. 5 is aangebracht, zoodanig, dat de knooppunten (plaatsen van samenkomst der graphische lijnen) geplaatst zijn in het verticale vlak, gaande door de as van den kijker *H*. Wanneer deze kijker in horizontalen zin wordt gedraaid, draait dus het geheele bovengedeelte *F* van het onderstel mede. De cirkelvormige plaat *K* is aan den bovenomtrek verdeeld in 63 gelijke deelen en wel zoodanig, dat het nulpunt zich bevindt boven de objectieflens van den kijker *H*, terwijl de verdeelingen rechts om-

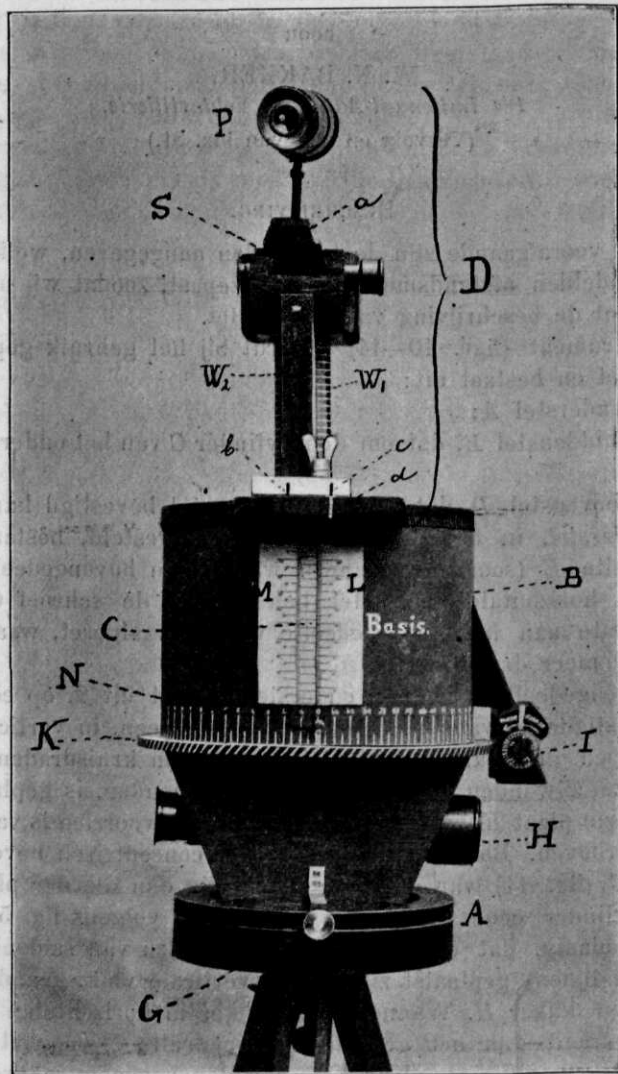
¹⁾ Het afgebeelde toestel is slechts een van hout vervaardigd model.

²⁾ Deze kijker is in verticalen zin draaibaar, omdat het meetpunt en het hulpmeetpunt op verschillende hoogte kunnen liggen.

gaande opklimmen. (Zie in fig. 15 het verschil tusschen de verdeling van den opzet van 7 cM. en die van de plaat K.)

Het *middenstel* wordt gevormd door een cylinder *B*, die juist past om den cylinder *C* van het onderstel en daarom draaibaar is. Deze

Fig. 10.

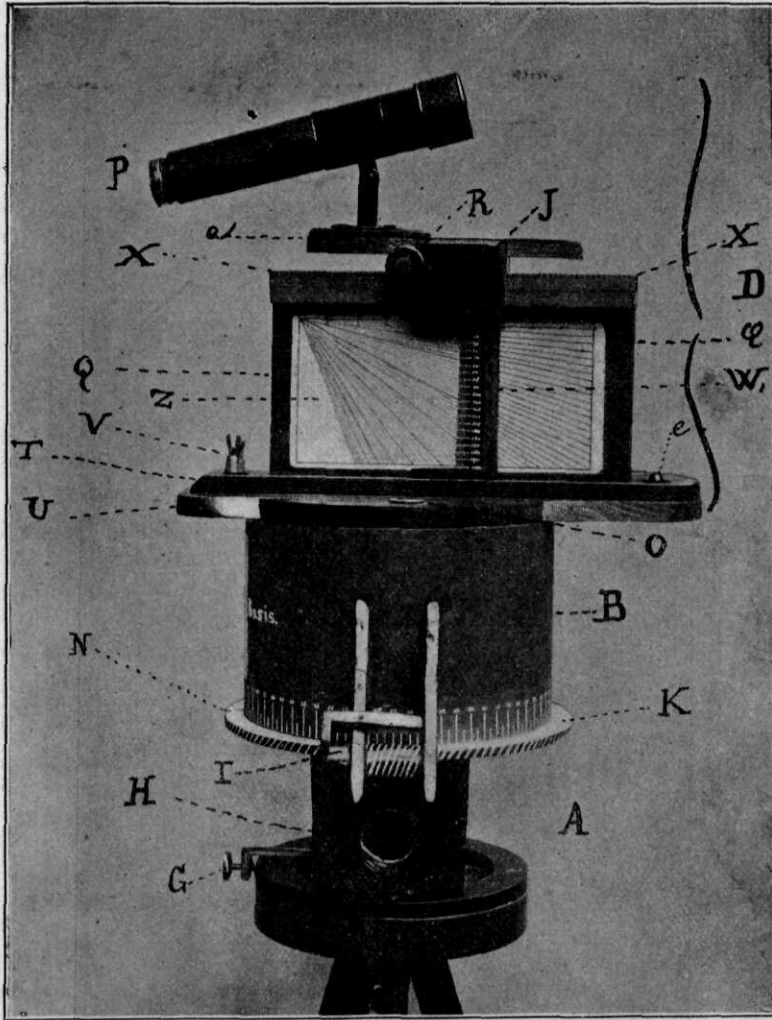

cylinder *B* is voorzien van eene rechthoekige opening, aan weerszijden waarvan zich eene verdeelde schaal (zie fig. 10 *M* en *L*) bevindt. De schaal *L* dient tot het aflezen der grootte van de basis; de schaal *M* stelt ons in staat onmiddellijk de grootte af te lezen van de lijnen *A E'*, *A F'* of *A G'*, enz. uit fig. 3, d. i. het aantal meters, dat van den

gevonden afstand moet worden afgetrokken (of daarbij opgeteld) om den werkelijk gezochten afstand te verkrijgen.¹⁾

Onder aan den cylinder *B*, juist in het verlengde van den binnenkant van de verdeeling *L*, is bevestigd een wijzer *N*, welke zich, bij draaiing

FIG. 11.

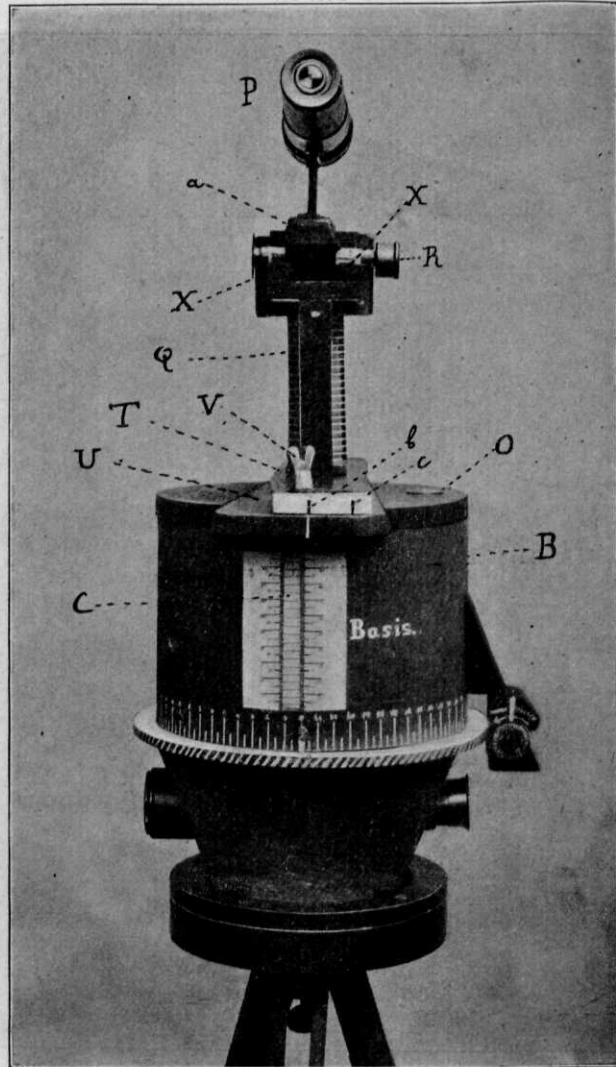
van dezen cylinder om den cylinder *C*, beweegt over de verdeelingen op de plaat *K*. Zijwaarts aan den cylinder *B* bevindt zich, veerend be-

¹⁾ Zooals reeds eerder werd opgemerkt, behoeft deze laatste aflezing evenwel bijna nooit te geschieden, daar zij, in verhouding tot de grootte van den gezochten afstand, bij de hier gebezigde basislengte, veelal verwaarloosd mag worden.

vestigd, eene inrichting tot fijne beweging *I*, welke zoodanig is ingericht, dat men daarop $\frac{1}{100}$ van eene der verdeelingen van *K* kan aflezen (evenals dit het geval is bij den hoekmeter van ons veldgeschut).¹⁾

FIG. 12.

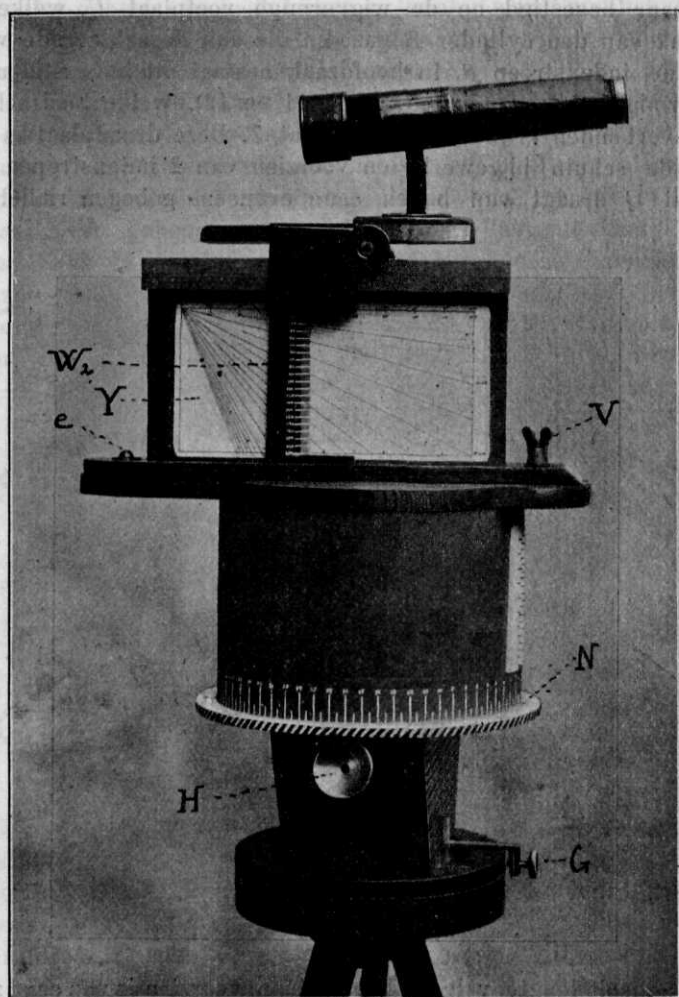

Van boven wordt de cylinder *B* afgesloten door eene plaat, waarin een doosniveau *O* is aangebracht. Deze plaat is voorzien van eene wig-

¹⁾ Dergelijke inrichtingen, waarbij eene schroef zonder eind wordt gebruikt, geven in de practijk, na eenig gebruik, aanleiding tot onjuiste aflezingen door den z.g. dooden gang der schroef; iets, dat zich ook reeds bij opzetten van het nieuwe veldgeschut heeft voorgedaan. Dit bezwaar ware hier gemakkelijk

vormige uitsnijding, waarin het bovenstel door middel van een zwaluw-

Fig. 13.

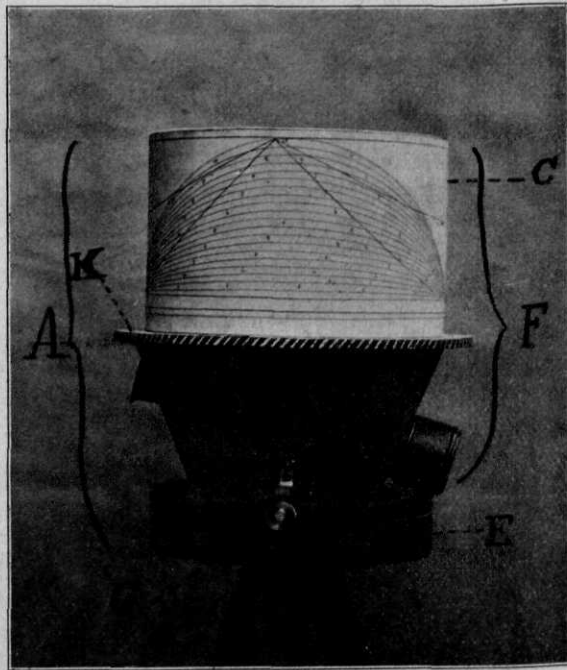

te ondervangen door in de plaats van de schroefinrichting te gebruiken eene noniusverdeeling. Bij het hier behandelde toestel zou men bijvoorbeeld den onderkant van cylinder *B* in 64 gelijke deelen kunnen verdeelen, waardoor men in staat wordt gesteld op eenvoudige wijze tot in $\frac{1}{64}$ ste deelen van eene verdeeling van den rand van *K* af te lezen. (De verdeeling, welke in de fig. 10 t./m. 13 op den onderkant van cylinder *B* zichtbaar is, is niet deze noniusverdeeling, maar slechts eene gewone verdeeling in 63 deelen, op de zelfde wijze als bij opzet of richtvlak, ter demonstratie, dat de lijn 0—31,5 hier in den zelfden stand komt als de lijn 0—31,5 van opzet of richtvlak in het hulpmeetpunt.)

staart kan worden vastgezet. Door deze inrichting is het bovenstel afneembaar, wat noodig is voor eene gemakkelijke opberging daarvan.

Het *bovenstel D* is door middel van de spil *e* en de vleugelmoer *V* beweegbaar bevestigd op de wigvormige voetplaat *U*, welke in het bovenvlak van den cylinder *B* past en die aan de achterzijde voorzien is van de indexstreep *d*. In hoofdzaak bestaat dit bovenstel uit eene cirkelvormig gebogen plaat *Q* (fign. 11 en 12), welke loodrecht staat op, en verbonden is met, de draagplaat *T*. Deze draagplaat is aan de achterzijde schuin bijgewerkt en voorzien van 2 indexstrepen *b* en *c*. De plaat *Q* draagt van boven eene eveneens gebogen richel *X*, die

FIG. 14.

over de geheele lengte, volgens haar beloop, voorzien is van eene zwaluwstaartvormige groef, waarin de slede *S*, en daarmee het draagstuk van den kijker *P*, verschoven kan worden. Aan dit draagstuk is bevestigd eene kast *J*, welke om de richel *X* heen grijpt en aan weerszijden eindigt in eene liniaal (W_1 en W_2), die juist tegen het zijvlak van *Q* aansluit.

Deze linialen zijn verdeeld van 0—200. De kijker *P* (voorzien van kruisdraden) is in verticalen zin draaibaar¹⁾ en bevestigd aan eene

¹⁾ Zelfs zeer veel draaibaar, ten einde ook op ballons te kunnen richten. In plaats van den kijker, zooals bij het hier afgebeelde toestel, op een staander scharnierend te bevestigen, verdient het wellicht aanbeveling — ter wille van de stevigheid — hem tusschen 2 staanders om tappen draaibaar te

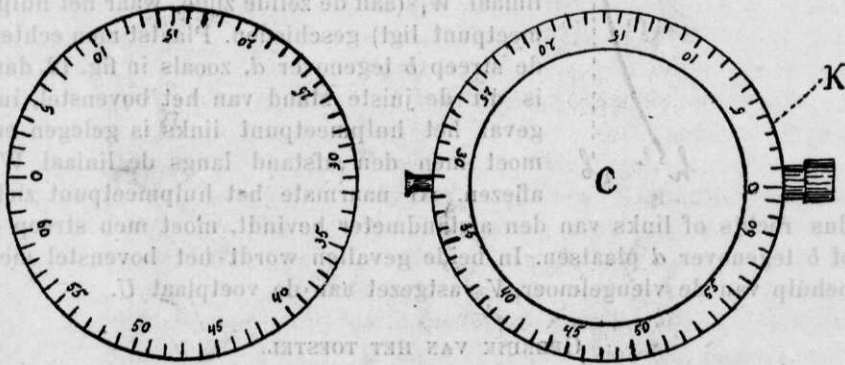

rechte stang a , welke in eene rechtlijnige, zwaluwstaartvormige groef van de kast voor- en achteruit kan worden geschoven, zoodanig, dat de as van de stang steeds de raaklijn is aan den cirkelboog, door de richel X gevormd. Het geheel van kast, kijker en linialen wordt met behulp van het rondsel R langs de richel X bewogen, welke richel daartoe aan de bovenzijde van eene tandstrook is voorzien.

Op de plaat Q is aan weerszijden de graphische voorstelling van fig. 8 aangebracht. In tegenstelling met fig. 9, waar deze lijnen op een horizontaal vlak geteekend zijn, hebben wij ze hier geplaatst op een verticaal vlak, wat het voordeel oplevert, dat zij rechte lijnen zijn (in plaats van gebogen, zooals in fig. 9) en dus gemakkelijker aan te brengen. Dat de plaat Q aan weerszijden van deze lijnen is voorzien, vindt zijn oorzaak in het navolgende (zie fig. 16):

Onderstel, dat boog gh is de gelijknamige uit fig. 9, met punt B als nulpunt (dus de richel X uit figⁿ. 11 en 12), en dat ba is de lijn

FIG. 15.

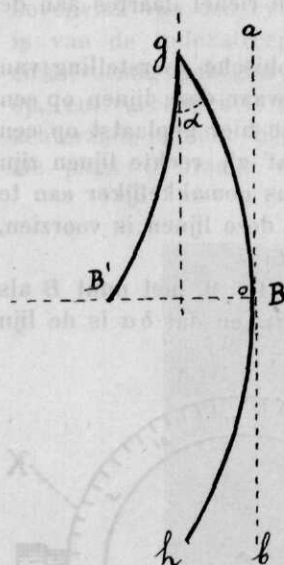

0—31,5 uit fig. 9. Zooals reeds gezegd (slot vorig artikel), dient het gedeelte Bg als geleiding voor den kijker, indien het hulpmeetpunt — en dus ook het doelpunt — links van de lijn ab is gelegen; terwijl het gedeelte Bh dienst doet, wanneer hulpmeetpunt en doelpunt rechts van ab zijn gelegen. Bevindt zich de kijker in het nulpunt B , dan valt zijne as samen met de richting ab . Ten einde nu den boog gh tot op de helft zijner lengte te kunnen bekorten, is hij draaibaar gemaakt om punt g (= de spil e van de figⁿ. 11 en 13) en wel zoover, dat, wanneer hij een hoek α naar links is gedraaid, en dus in den stand $B'g$ komt, de as van den in g geplaatsten kijker evenwijdig loopt met de lijn ab (= de lijn 0—31,5 van het richtvlak). Alsdan bevindt deze boog zich in den stand gB' (d. i. in den zelfden relatieven stand als Bh) en is het punt g dus nulpunt geworden voor het geval, dat hulpmeetpunt en doelpunt rechts van ab zijn gelegen.

maken. Ook kan aan dezen kijker gene luchtbelinrichting worden verbonden, ten einde desgewenscht terreinhoeken te kunnen aflezen. Dit laatste is hier eenvoudigheidshalve achterwege gelaten.

Dit beginsel, toegepast zijnde op het bovenstel van ons toestel, moet de plaatsing van de graphische voorstelling op de zijvlakken *Y* en *Z* daarmede rekening houden. ¹⁾ Wij zien dan ook uit de figⁿ. 11 en 13,

FIG. 16.

dat het nulpunt van de graphische voorstelling, aan den eenen kant van plaat *Q*, is gelegen aan de zijde van de spil *e*, en aan den anderen kant aan de zijde van de vleugelmoer *V*. Bij het toestel wordt de draaiing van boog *Bg* om punt *g* (fig. 16) bewerkstelligd door de plaat *T* (figⁿ. 11 en 12) te draaien, om de spil *e* als draaipunt, over de voetplaat *U*.

Wanneer de streep *c* tegenover de streep *d* van de voetplaat is geplaatst, zooals in fig. 10, is het bovenstel juist gesteld voor het geval, dat het hulpmeetpunt rechts is gelegen en moet de aflezing van den afstand langs de liniaal *W*₁ (aan de zelfde zijde, waar het hulpmeetpunt ligt) geschieden. Plaatst men echter de streep *b* tegenover *d*, zooals in fig. 12, dan is dit de juiste stand van het bovenstel, ingeval het hulpmeetpunt links is gelegen en moet men den afstand langs de liniaal *W*₂ aflezen. Al naarmate het hulpmeetpunt zich dus rechts of links van den afstandmeter bevindt, moet men streep *c* of *b* tegenover *d* plaatsen. In beide gevallen wordt het bovenstel met behulp van de vleugelmoer *V* vastgezet aan de voetplaat *U*.

GEBRUIK VAN HET TOESTEL.

Na het voorgaande kunnen wij het gebruik van dit toestel met enkele woorden beschrijven.

Wanneer wij (fig. 17) den afstand van de punten *C*, *D*, *E*, *F*, enz. tot punt *A* willen meten, plaatsen wij den afstandsmeter horizontaal (met behulp van het niveau *O*) in een zijwaarts van *A* gelegen punt *B* en meten, of passen af, den afstand *AB*. Deze afstand niet grooter te nemen dan 200 M. ²⁾ In het punt *A* bevindt zich een waarnemer met een richtvlak (richttoestel of vuurmond). Om nu bijvoorbeeld den afstand van *C* te bepalen, richt de waarnemer in *A* met de lijn 0–31,5 op *C*, daarna, het richtvlak in dezen stand latende, op het toestel in

¹⁾ In de figⁿ. 7b, 9 en 16 is de boog *Bg* van uit *B* linksomgaand geteekend, terwijl hij aan het toestel rechtsomgaand is geconstrueerd. Dit ter vermijding van verkeerd begrip van het navolgende.

²⁾ Het bovenstel is voor deze maximum-basis ingericht; het onder- en middenstel evenwel slechts voor 100 M. Dit laatste is echter geen bezwaar, omdat men, bij gebruik van eene basis van meer dan 100 M., de aflezing kan verrichten bij de graphische lijn op cylinder *C*, die de halve basislengte voorstelt en dan de aflezing van schaal *L* slechts met 2 behoeft te vermenigvuldigen. (fig. 10.)

B en roept, seint, of telefoneert, zijne aflezing naar B . De waarnemer, die zich bij den afstandsmeter in B bevindt, richt, door draaiing van het geheele toestel op den driehoek, den kijker H (fig. 10—13) met den verticalen kruisdraad op het punt A en zet daarna met de klemschroef G het geheel vast. Vervolgens plaatst hij den wijzer N op de hem uit A (fig. 17) medegedeelde verdeling van plaat K .

Onderstellen wij nu, dat de afstand AB b.v. 90 M. bedraagt, en dat wij op de schaal L , bij de lijn 90 van den binnencylinder C , het getal 75 aflezen, dan is dit dus de loodrechte afstand van B tot de lijn AC (fig. 17).

FIG. 17.

Daar het hulpmeetpunt A in dit voorbeeld links van B is gelegen, stellen wij het bovenstel van het instrument met de streep b tegenover d (fig. 12) en zetten dit bovenstel met de vleugelmoer V vast. Alsnu draaien wij aan het rondsel R zoolang, tot de verticale kruisdraad van kijker P op het doelpunt is gericht en kunnen nu onmiddellijk, met de liniaal W_2 (aan de zelfde zijde als het hulpmeetpunt) bij de streep 75, den gezochten afstand op het zijvlak Y aflezen.

Voor het meten van de afstanden AD , AE , AF , enz. (fig. 17) behoeft er nu bij den afstandsmeter telkens niets anders te geschieden dan den wijzer N (fig. 10) te plaatsen op de van uit A (fig. 17) voor ieder van

die punten opgegeven verdeeling; af te lezen op de schaal L (fig. 10) bij de lijn 90 van den binnencylinder; den kijker P te richten op het doelpunt en langs de liniaal W_2 , bij de verdeelstreep van de grootte der op L verkregen aflezing, den gezochten afstand af te lezen. ¹⁾

De behandeling van het toestel is dus zeer eenvoudig en zal na eenige oefening zeer vlug kunnen geschieden.

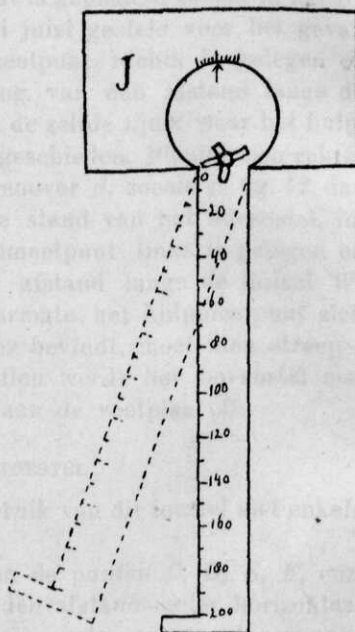
Bij de constructie is ernaar gestreefd, om alle aflezingen van uit een zelfde standpunt mogelijk te maken. Degene, die de opmeting verricht, heeft dan ook, achter het toestel staande, alle daartoe noodige onderdeelen, als wijzer N , schalen M en L , micrometerschroef I , indexstrepen b , c en d , en de linialen W_1 en W_2 in het gezicht.

Fouten in de constructie behoeven niet voor te komen, daar men bij het in elkander zetten van het toestel, tot het laatste oogenblik de juistheid daarvan gemakkelijk kan controleeren en dus eventuele fouten kan uitschakelen. Dit is o. a. mogelijk door eerst op dit laatste oogenblik de indexstrepen b en c , waarbij het erg op de nauwkeurigheid aankomt, aan te brengen.

Op ééne omstandigheid dient nog te worden gewezen. Bij het hier afgebeelde toestel namelijk, is er geene rekening mede gehouden, dat de artilleristische afstand niet steeds overeenkomt met den werkelijken afstand en ook niet op alle dagen even groot is. Het toestel zou daartoe eene z.g. „dagcorrectie” mogelijk moeten maken. Dit kan nu hier zeer gemakkelijk geschieden door de linialen W_1 en W_2 draaibaar te maken, in plaats van ze vast te bevestigen aan de kast J van kijker P (figⁿ. 11 en 13), en wel zoodanig, dat het draaipunt overeenkomt met het nulpunt van de liniaal (fig. 18), terwijl met behulp van eene klemschroef de liniaal in een bepaalden stand moet kunnen worden vastgezet.

Ook van bewegende doelen kan de afstand na eenige oefening worden gemeten, mits in hulpmeetpunt en meetpunt met gelijke tusschenpoozen worde te werk gegaan. Indien van uit het hulpmeetpunt de buitencylinder van den afstandsmeter (in het meetpunt) langs electrischen weg op de zelfde verdeeling kan worden geplaatst als de albidade in het

FIG. 18.

¹⁾ De kijker H behoeft dus slechts éénmaal op het hulpmeetpunt te worden gericht, hoe groot ook het aantal punten zij, waarvan de afstand moet worden gemeten.

hulpmeetpunt — iets, wat bij de kustartillerie zeer gemakkelijk te maken is, — kan op elk oogenblik de juiste afstand van een bewegend doel worden opgegeven.

Ten slotte dient er de aandacht op te worden gevestigd, dat deze afstandsmeter tevens dienst kan doen als richttoestel voor batterijen, aangezien er gemakkelijk hoeken mede kunnen worden opgemeten. Dit laatste zal wel geene nadere toelichting behoeven.

's Gravenhage, 1907.

Het schieten op korte schietbanen.

De garnizoenen met korte schietbanen, welke niet veroorloven verder te schieten dan 150 à 200 M., verkeeren in ongunstige omstandigheden; zij moeten iets missen, wat in het belang van de schietopleiding niet gemist kan worden.

De tabellen in het Ontwerp S. V. I. '07 geven oefeningen aan tot en met 600 M. Het gevechtsschieten (Individueel en Voorbereidend-gesamenlijk) heeft plaats tot 600 (700) M.

Om eenigermate daarin te voorzien geeft het S. V. I. '07 twee middelen aan:

1. Gebruik maken van scherpe patronen N°. 7.
2. Schieten met wijziging van het mikpunt.

Beide hebben echter groote nadeelen, kunnen niet vervangen, hetgeen men noodig heeft.

De vertrouwdheid, die de man met de scherpe patroon N°. 1 moet verkrijgen, zal hij nimmer verwerven door veelvuldig schieten met de scherpe patroon N°. 7. Bij de laatste ontbreekt de terugstoot, zoowel als de knal.

Bovendien heeft men met de scherpe patroon N°. 7 slechts tot 60 M. een zeker schot. Daar de afmetingen der bijbehorende schijf $\frac{1}{5}$ zijn van die der schoolschijf, kan men schieten met patroon N°. 7 op 60 M. gelijkstellen met schieten op de gewone schoolschijf op 300 M., alle andere omstandigheden buiten rekening latende.

Het schieten met wijziging van het mikpunt geeft het Ontwerp niet rechtstreeks aan, doch punt 83 noemt deze methode voor hoogere vizieren, d. z. in verband met de vorige punten de vizieren boven 600 M., tot beoefening van den juist- snellen aanslag. Wij zouden haar ook kunnen bezigen op korte banen voor afstanden beneden 600 M.

Het nadeel, dat men het mikpunt soms veel lager moet nemen (met een vizier van 600 M. op eene baan van 150 M. 1,31 M.), hetwelk oorzaak is, dat men een goed mikpunt mist en dat de man voor eene nieuwe puzzle wordt gesteld, buiten beschouwing latende, blijft nog het groote bezwaar aanwezig, dat geschoten wordt op eene schijf van te groote afmetingen.

De garnizoenen met korte banen hebben dus feitelijk niets om in bovengenoemd gemis te voorzien.

Het schieten steeds op den zelfden afstand en op de zelfde schijf benadeelt de opgewektheid van den schutter. Punt 86, Ontwerp, vertrouwt, dat de man geprikkeld wordt door de wijze van waardeering der schoten tot het verkrijgen van een steeds kleiner product en zoo de noodige opgewektheid behoudt. Het is mogelijk, als men bescheiden is in zijn eischen bij het denkbeeld „noodige opgewektheid”.

Ten einde op korte banen te kunnen schieten, alsof men op grootere afstanden schiet, onder nagenoeg gelijke omstandigheden, met vizieren voor die afstanden en op schijven, die zich aan het oog vertoonen, alsof zij op die afstanden geplaatst zijn, heeft men voor iederen afstand eene schijf noodig.

Dit lijkt omslachtig, doch daar de C.Ct. het doorloopen der oefenings-tabellen zoodanig regelt, dat gedurende het schieten niet herhaaldelijk van afstand behoeft te worden verwisseld, is het dit slechts in schijn.

Op banen van 200 M. heeft men eene gewone schoolschijf en schijven voor 300, 350, 400, 500 en 600 M. noodig. (De laatste twee behoeven niet op iedere baan aanwezig te zijn, daar zij niet dikwijls gebezigd worden.)

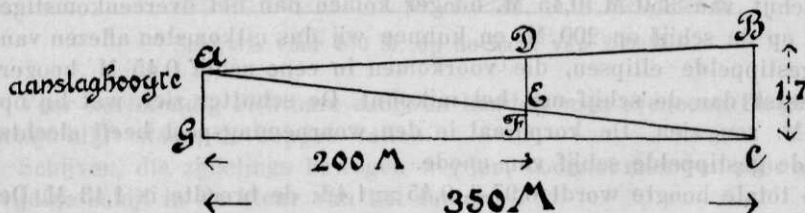
De samenstelling van de schijven is zeer eenvoudig.

Hieronder volgt een voorbeeld van eene schijf voor den afstand van 350 M. op eene baan van 200 M.

$$DE : BC = GF : GC$$

$$DE : 1,7 = 200 : 350 = 4 : 7$$

$$DE = \frac{4}{7} \times 1,7 = 0,97$$

De hoogte van de schijf is dus 0,97 M.

De breedte: $\frac{4}{7} \times 2,5 \text{ M.} = 1,43 \text{ M.}$

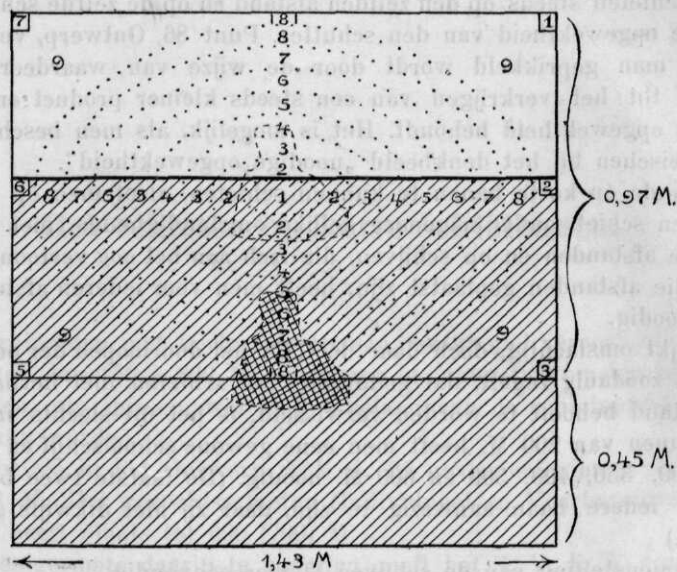
De overige afmetingen zijn eveneens $\frac{4}{7}$ van die voor de gewone schijven.

Op deze schijf komt alleen de kopschijf voor, als mikpunt.

De man ziet nu eene schijf, die hem de zelfde trefkans biedt als eene schijf van gewone afmetingen, welke op 350 M. geplaatst is.

Staat de schutter (aansl. hoogte dus 1,5 M.), dan zou de schijf den afstand $EF = 0,64 \text{ M.}$ boven den grond moeten komen om eene schijf, op 350 M. op den grond geplaatst, juist te bedekken.

Voor een knielenden en voor een liggenden schutter verandert deze afstand. Daar men echter steeds de schijf zoover mogelijk omhoog brengt, geeft dit geen hinder en kan men haar op eene willekeurige hoogte boven berm of waarnemingspost plaatsen.

De verheffing van eene baan van 350 M. is op 200 M. 0,45 M. Daar men bij het richten op elk punt van eene schijf op 350 M. eveneens op het overeenkomstige punt van bovenstaande schijf op 200 M. is gericht, zooals uit de constructie blijkt, zal een treffer in een punt op de schijf van 350 M. 0,45 M. hooger komen dan het overeenkomstige punt op de schijf op 200 M. en kunnen wij dus uitkomsten aflezen van de gestippelde ellipsen, die voorkomen in eene schijf 0,45 M. hooger geplaatst dan de schijf met het mikpunt. De schutter ziet, wat hij op 350 M. zou zien. De korporaal in den waarnemingspost heeft slechts met de gestippelde schijf van noode.

De totale hoogte wordt $0,97 + 0,45 = 1,42$; de breedte is 1,43 M. De afmetingen zijn kleiner dan die van de gewone schoolschijf.

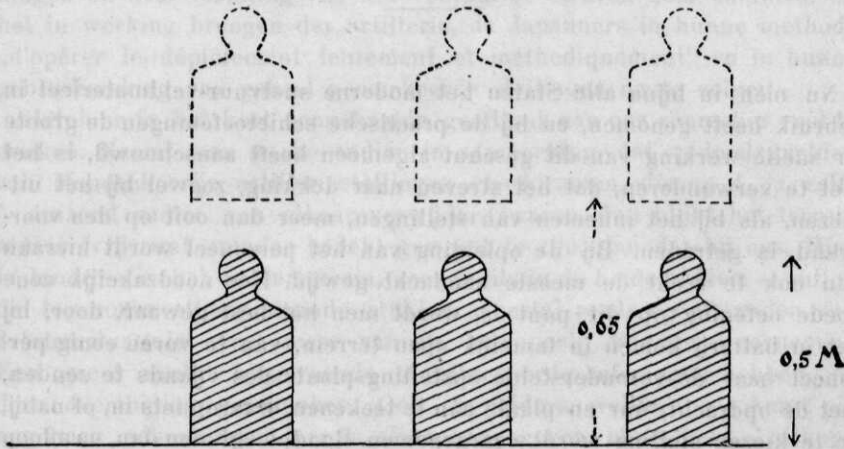
Het volgende staatje geeft de totale afmetingen der verschillende schijven, afgerond in M.

	200.		300.		350.		400.		500.		600.	
	Hoogte.	Breedte.	Hoogte.	Breedte.	Hoogte.	Breedte.	Hoogte.	Breedte.	Hoogte.	Breedte.	Hoogte.	Breedte.
150	1,36	1,88	1,15	1,25	1,15	1,07	1,21	0,94	1,42	0,75	1,74	0,63
200			1,41	1,67	1,42	1,43	1,5	1,25	1,78	1	2,21	0,83

De schijven veranderen langzamerhand van vorm, de verhouding van lengte en breedte wijzigt zich.

De afmetingen blijven echter handelbaar voor alle soorten schietbanen, terwijl het aanwijzen geschiedt als bij de gewone schijf, hetzij op het aanwijsbord, hetzij op de cijfers langs de gestippelde schijf.

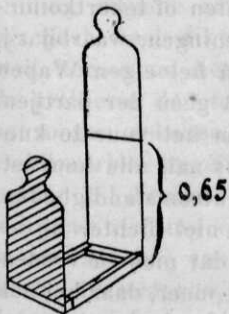
Voor het gevechtsschieten zijn doelmatige schijven moeilijker te vervaardigen. De figuurschijven moeten zoodanig verkleind worden, als de afstand vordert. Achter de figuurschijven wordt dan eene schijf, in de kleur van het terrein geplaatst, waarop de figuren gestippeld zijn aangegeven zooveel hoger als de verheffing in de baan voorschrijft.

Schijven voor 400 M. op de baan van 200 M.

Voor kortstondig zichtbare schijven handelt men eveneens. De groote schijf blijft staan, de koppen vallen.

Schijven, die zijdelings bewogen worden, voorziet men van eene evenwijdige schijf in de kleur van het terrein.

Deze evenwijdige schijf moet zoo dicht mogelijk bij de figuurschijf zijn, ten einde te voorkomen, dat zij, voor het oog van den schutter, bij de beweging niet steeds in elkaars verlengde zouden liggen.

Daar de inrichting der schijfstanden niet overal het plaatsen van twee schijven achter elkaar toelaat, is het gebruik van schijven voor het gevechtsschieten niet zoo eenvoudig als dat van de aangegeven schoolschijven.

De aanschaffing dezer laatste vraagt niet veel kosten; de schijfstanden behoeven niet veranderd te worden.

Iets over oefeningen van de bereden artillerie.

Nu men in bijna alle Staten het moderne snelvuur-veldmaterieel in gebruik heeft genomen, en bij de practische schietoefeningen de groote en snelle werking van dit geschut algemeen heeft aanschouwd, is het niet te verwonderen, dat het streven naar dekking, zoowel bij het uitkiezen, als bij het innemen van stellingen, meer dan ooit op den voorgrond is getreden. Bij de opleiding van het personeel wordt hieraan dan ook te recht de meeste aandacht gewijd. Hoe noodzakelijk eene goede oefening op dit punt is, wordt men het best gewaar, door, bij het in batterij komen in tamelijk open terrein, van te voren eenig personeel naar de veronderstelde opstellingsplaats des vijands te zenden, met de opdracht, uur en plaats aan te teekenen, waarop iets in, of nabij, de te kiezen stelling wordt waargenomen. Raadpleegt men dan, na afloop van de oefening, die aantekeningen, dan blijken zij, vooral in den aanvang, dikwijls teleurstellend te zijn, doordat de batterij zich, tegen de verwachting, en in weerwil van de genomen voorzorgen, bij het verkennen, het afbakenen van de lijn, het weggrijden van de voorwagens of bij andere handelingen, heeft blootgegeven. Is de artillerie er nu echter in geslaagd, den zóózeer gewenschten graad van geoefendheid te bereiken, waarbij in dit opzicht geene groote fouten of tekortkomingen meer worden begaan, dan doet zich bij de oefeningen, waarbij zij, ingevolge eene ontvangen opdracht, werkelijk tegen het eigen Wapen in stelling komt, meestal het verschijnsel voor, dat géén der partijen, in het begin, over de noodige gegevens beschikt om het vuur te kunnen openen; veelal ontbreekt het hun hiertoe zelfs aan alle houvast, terwijl zij toch, in verband met de aangenomen gevechtsomstandigheden, en wegens het gevaar voor eene vuurovervaling, niet dichter bij elkaar kunnen worden opgesteld. Dit is een geval, dat men in vredes-tijd ter dege onder de oogen moet zien, en zulks te meer, daar het ook sterk op den voorgrond treedt in de beschrijvingen en de beschouwingen, welke ons omtrent den Russisch-Japanschen oorlog worden opgedischt. In het bijzonder viel ons dit laatste weder op in een artikel („Enseignements de la guerre Russo-Japonaise au point de vue de l'artillerie de campagne”), voorkomende in de Internationale Revue

van Juni 1907, en overgenomen uit het Militär-Wochenblatt. In dit stukje wordt medegedeeld, hoe de Russische artillerie nagenoeg altijd te vergeefs naar de opstelling der te beschieten vijandelijke batterijen zocht, en zulks, terwijl zij (evenals de Nederlandsche tot dusverre) vrijwel gewend was, bij de vredes-schietoefeningen in dit opzicht eene gemakkelijke taak te hebben door de goede zichtbaarheid der doelen. Daaruit volgde, in den aanvang „un complet découragement des chefs russes”, aan wien het bleek, dat de voorafgegane vredes-oefening „faisait défaut”. Eerst langzamerhand slaagden zij er in, met behulp van vele voorbereidende maatregelen en voorafgaande verkenningen en door loslating van het voorbarige streven naar snelheid, bij het in werking brengen der artillerie, de Japanners in hunne methode „d'opérer le déploiement lentement et méthodiquement” en in hunne gebruikmaking van geheel gemaskeerde stellingen na te volgen.

Het hier in het kort aangehaalde, geeft ook aan ons voorzeker veel te denken. Neemt men nu bovendien in aanmerking, dat op de slagvelden van Mandschoerije artilleriestellingen voorkwamen, die op 4, ja, zelfs 5 duizend meter van elkaar verwijderd waren, dan blijkt het terrein aldáár vrij wat minder bedekt geweest te zijn, dan dat bij ons. Hier te lande — in het polderterrein, zoowel als in de heidestrecken — zullen de tegenover elkaar staande stukken meestal reeds op afstanden van 2 kilometer niet veel meer van de tegenpartij kunnen waarnemen. Een groot aantal bijgewoone of uitgevoerde oefeningen hebben ons deze overtuiging geschonken. Ook in polders, welke op de kaart als nagenoeg geheel open terrein staan aangegeven, bleek het — althans in den zomer — dikwijls onmogelijk, om, zelfs met onze tegenwoordige goede kijkers, eene op hoogstens twee duizend meter verwijderde vijandelijke batterij te ontdekken. Vooral ook het neerslaan van de bovenschilden maakt het moeilijk, de juiste opstellingsplaatsen te vinden. Om direct te kunnen richten en waarnemen, moest men meestal veel dicht bij in stelling komen. Hieruit volgt, dat deze richtwijze op in stelling staande artillerie, zelfs al wenschte men haar toe te passen, practisch heel dikwijls onbruikbaar zal blijken te zijn; bij het in batterij komen zal het, o.i., zelden mogelijk zijn, precies te zien waar de artillerie der tegenpartij is opgesteld. Ook zal men er niet altijd op mogen rekenen, dat die artillerie door het afgeven van schoten — bijvoorbeeld tegen onze infanterie — die standplaats voldoende nauwkeurig zal kenbaar maken. Staat zij toch, in bewakingsstelling met indirecte richting opgesteld, wat wel het, meest zal voorkomen, dan is er van den vuurstraal, uit den aard der zaak, niet veel te zien; is zij daarentegen, bij uitzondering, met directe richting opgesteld, dan zal zij hare standplaats in den regel niet ontijdig door het afgeven van vuur verraden.

De artilleriecommandanten moeten zich, naar onze meening, vertrouwd maken met het denkbeeld, dat zij, althans in den aanvang van het gevecht, de opdracht zullen ontvangen, eene stelling uit te zoeken, om

het vuur te openen tegen vijandelijke artillerie, welke onze infanterie beschiet, doch waarvan men overigens niet méér weet, dan *ongeveer* de richting, waarin zij is opgesteld, en het terreingedeelte, waar zij zich moet ophouden. Ook zal het een veel voorkomend geval zijn, dat de artilleriecommandant, na het vuur geopend te hebben op de steunpunten eener stelling of op de vijandelijke infanterie de opdracht ontvangt de artillerie des tegenstanders te beschieten, zonder dat daarvan iets anders bemerkbaar is, dan de uitwerking op eigen infanterie, en enkele vuurverschijnselen bij de stukken.

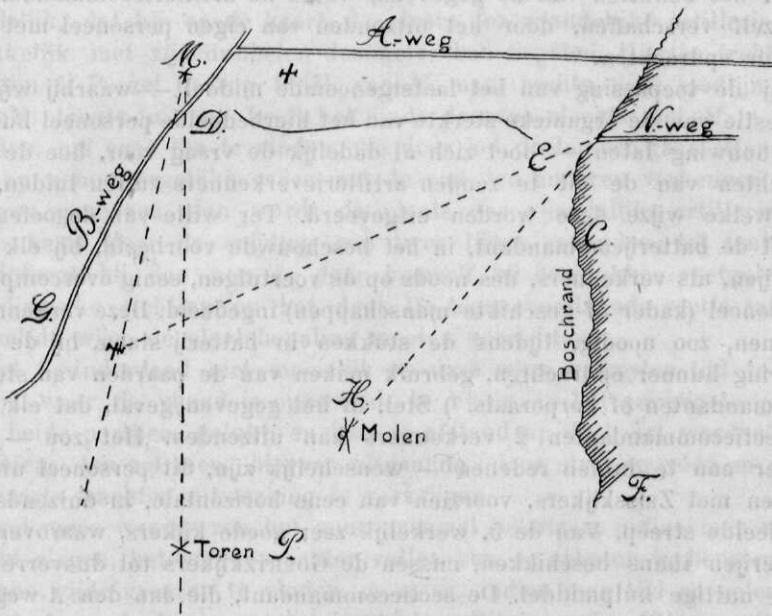
In beide gevallen is de hoofdvraag: hoe komt men zoo spoedig mogelijk tot eene behoorlijke regeling van het artillerievuur? Het komt ons voor van belang te zijn, om deze vraag nader onder de oogen te zien, omdat elk batterijcommandant haar bij de oefeningen, welke hij in het terrein houdt, elk oogenblik in zijn brein voelt opkomen. Om dit te begrijpen, heeft men zich slechts het eenvoudige verloop van zulk eene oefening voor te stellen, hetwelk wij ons, bijvoorbeeld voor eene batterij met twee sectiën, als volgt, kunnen denken. De batterijcommandant laat, na van te voren een geëigend terrein uitgezocht te hebben, zijne stukken op een geschikt punt halt houden, en roept eerst het kader van ééne sectie bij zich. ¹⁾ Hij geeft nu aan den sectiecommandant eene eenvoudige opdracht uit, luidende, als volgt: „Neem met uwe sectie eene bewakingsstelling met indirecte richting in, ongeveer aan den *A*-weg; te bewaken strook: van en met den *B*-weg, tot aan den boschrand bij *C*; de eigen infanterie ligt in de lijn *D-E*, welke wij nog niet kunnen overschrijden; open het vuur zoodra zich belangrijke doelen in de te bewaken strook voordoen”. (Tot verduidelijking van de opdrachten diene de bijgevoegde schets.) Nadat de hierbedoelde sectiecommandant is afgemarcheerd, begeeft de leider zich met de andere sectie naar een punt *F*, dat aan de tegengestelde zijde is gelegen; aldaar ontvangt deze van hem de opdracht: „Beschouw *U* als ingedeeld bij eene aanvallende partij, welke in last heeft, om voorwaarts te rukken in de richting van den *A*-weg; neem stelling ongeveer in de lijn *G H*, om

¹⁾ Het komt ons steeds wenschelijk voor bij oefeningen, als de hier bedoelde, niet alleen de aanvoerders, die de opdrachten ontvangen, doch ook het overige kader, volledig op de hoogte te stellen van de gegeven bevelen, het doel der oefening, enz., opdat ieder gegraduateerde er naar zal streven, zich steeds rekenschap te geven van den toestand, waarin hij zich bevindt. Onnoodig te zeggen, dat de belangstelling hierdoor zeer wordt verhoogd. In verband hiermede verdient het o.i. ook aanbeveling, om in dergelijke gevallen, zooveel mogelijk kaarten aan het kader uit te geven. Leert dit toch in vredes-tijd daarmede om te gaan, en krijgt het daardoor eenigen blik op het terrein, op de af te leggen afstanden, enz., dan kan men het in oorlogstijd, waar men natuurlijk niet over zoovele kaarten zal beschikken, door het geven van eenvoudige schetsen, of door aanwijzingen op de eigen kaart, bij de uitgifte van opdrachten te recht helpen.

het voorwaarts rukken der eigen infanterie, welke zich op het oogenblik met hare hoofdmacht te *G* bevindt en op weerstand stuit, uit de lijn *D E*, te steunen”.

Komt nu eene dergelijke oefening, waarbij de batterijcommandant als leider blijft optreden, tot uitvoering, dan staat deze, indien de sectiecommandanten hunne taak goed opvatten, en doordrongen zijn van de noodzakelijkheid, om zoo gedekt mogelijk in stelling te komen, in 9 van de 10 gevallen weldra voor het feit, dat noch de bij den *A*-weg in bewakingsstelling geplaatste artillerie, noch de daartegenover geplaatste sectie, iets van de tegenpartij zullen kunnen waarnemen. In werkelijkheid zouden vermoedelijk beide sectiën spoedig hun vuur op

de vijandelijke infanterie openen. De leider der oefening wil dit moment dus laten aangeven, en doet daartoe, zoolang er nog geen losse schoten uit het kanon van 7 cM. kunnen worden afgegeven, bij de standplaatsen der vuurmonden, pétardes ontsteken. Wij kunnen nu aannemen, dat de artillerie, welke in bewakingsstelling geplaatst werd, hieruit voldoende gegevens kan putten, om hare vuurmonden zijdelings juist te richten op de vijandelijke stukken, terwijl de tegenover haar geplaatste sectie wèl enige aanwijzingen omtrent de richting van het afgegeven vuur bekommt, doch dat zij zich daarmede niet kan tevreden stellen. Feitelijk heeft dan nog geen van de sectiën de gegevens, om met voldoende kans op succes, haar vuur op de tegenoverstaande artillerie te kunnen openen. Die gegevens moeten dus ten spoedigste op andere wijze worden verzameld of, nog beter, reeds eerder zijn bijeengebracht. Hoe dit het best kan geschieden, is in elk bijzonder geval een moeielijk

probleem; wij zullen, aan de hand van ons voorbeeld, trachten een weg aan te geven, waarlangs de oplossing kan gezocht worden, ook al zijn wij van de onvolledigheid en de gebreken van eene dergelijke oplossing ten volle overtuigd.

De middelen, welke aan de artillerie in het gestelde geval ten dienste staan zijn: 1°. waarneming van uit nabijgelegen hooge punten (c.q. te vervangen door observatieladders of luchtballons);

2°. gebruikmaking van inlichtingen, welke van de eigen troepen, in het bijzonder van de cavalerie, ontvangen zijn; verder, in het vermoedelijk dikwijls voorkomende geval, dat de voorafgenoemde middelen haar in den steek laten, of onvoldoende bleken te zijn;

3°. het benutten van de gegevens, welke de artilleriecommandanten zichzelf verschaffen, door het uitzenden van eigen personeel met bepaalde opdrachten.

Bij de toepassing van het laatstgenoemde middel — waarbij wij de quaestie van de organieke sterkte van het hierbedoelde personeel buiten beschouwing laten — doet zich al dadelijk de vraag voor, hoe de opdrachten van de uit te zenden artillerieverkenneren zullen luiden, en op welke wijze deze worden uitgevoerd. Ter wille van de oefening heeft de batterijcommandant, in het beschouwde voorbeeld, bij elk der partijen, als verkenneren, des noods op de voertuigen, eenig overcompleteet personeel (kader of geschikte manschappen) ingedeeld. Deze verkenneren kunnen, zoo noodig, tijdens de stukken in batterij staan, bij de uitvoering hunner opdrachten, gebruik maken van de paarden van stukscommandanten of korporaals. ¹⁾ Stel, in het gegeven geval, dat elk der 2 sectiecommandanten 2 verkenneren kan uitzenden. Het zou — om nader aan te duiden redenen — wenschelijk zijn, dit personeel uit te rusten met ZEISSkijkers, voorzien van eene horizontale, in duizendsten verdeelde streep. Van de 5, werkelijk zeer goede kijkers, waarover de batterijen thans beschikken, missen de GOERTZkijkers tot dusverre dit zeer nuttige hulpmiddel. De sectiecommandant, die aan den A-weg in bewakingsstelling staat, deelt aan zijne artillerieverkenneren mede, wáár zij zich bevinden, en wat er van den vijand is waargenomen. Hij noemt hun den naam van eenige goed zichtbare punten in het vóórterrein (torens, molens, enz.) en zendt hen elk naar eene bepaalde, gemakkelijk te vinden, en op zijne kaart duidelijk aangegeven plaats (kruispunt van wegen of vaarten, enz.). Hunne opdracht luidt, om, vandaár met den kijker (c.q., na eenige vooroefening te vervangen door den richt-liniaal, of door een eenvoudig hoekmeetinstrument, dat men zich denken

¹⁾ In oorlogstijd beschikt de batterijcommandant in de eerste plaats over zijne vaste verkenneren; verder over eenige intelligente, voor dit doel afgerichte manschappen, die hij, bij gebrek aan paarden, tijdelijk op de hier aangegeven wijze bereden kan maken; mochten er daardoor, bijvoorbeeld bij eene stellingverandering, onverhoopt eenige rijpaarden komen te ontbreken, dan nemen de betrokken ruiters plaats op de V. H. paarden.

kan in den vorm van een horloge, met een vasten en een beweegbaren wijzer) waar te nemen, hoeveel duizendsten links of rechts van één der opgegeven punten de vijandelijke ontbrandingen worden waargenomen. Hij gebruikt hier zijne artilleriesverkenneren dus als het ware als peilers. Een aantal proeven heeft ons geleerd, dat dit gebruik, na eenige voorbereidende instructie, zeer goede resultaten kan opleveren. Ontvangt hij nu toch, na eenigen tijd, (natuurlijk liefst zoo spoedig mogelijk) van den eersten verkenner het bericht: „toen ik mij te *M* bevond (zie schets), zag ik de vijandelijke artillerie 60 $\frac{7}{100}$ rechts van den toren van *P*”, en van den tweeden: „ik stond aan den boschrand *C*, bij den *N*-weg, en nam toen de ontbrandingen der vijandelijke stukken gemiddeld 120 $\frac{0}{100}$ rechts van den molen bij *H* waar”, dan is het duidelijk, dat hij, op de kaart, de plaats der vijandelijke artillerie gemakkelijk met zijn dubbelen decimeter kan bepalen. Hiertoe trekt hij de lijn *MP*, zet daarop 1 dM. van *M*, naar rechts, eene loodlijn van 6 mM. lengte uit, en heeft het einde daarvan slechts met *M* te verbinden, om eene lijn te vinden, die door het doel moet gaan. Handelt hij op eene dergelijke wijze met de van den anderen verkenner ontvangen gegevens, dan wordt de plaats der vijandelijke artillerie op zijne kaart door de snijding van twee lijnen gevonden; tot controle raadpleegt hij dan nog de door hemzelf bij de stukken vastgelegde zijdelingsche richting op het doel. De tegenoverstaande sectie zal op de zelfde wijze de plaatsbepaling moeten verrichten.

Het is inderdaad niet moeielijk op deze wijze in korten tijd te bepalen, waar de vijand is opgesteld. Is dit nu, in het gunstigste geval aan beide partijen, gelukt, en kan de afstand op de kaart worden opgemeten, dan zal men, hiervan uitgaande, door strooien vóór en achterwaarts trachten uitwerking te verkrijgen.

Veel meer waarde zou het vuur evenwel bekomen, indien men er in mocht slagen, het vóór en achter vallen van de schoten te bepalen, of althans wijde grenzen te vinden, m. a. w., indien men tijd en gelegenheid had, om te beginnen met inschieten. Dit zal natuurlijk, vooral als men te doen heeft met een tegenstander, die achter een hoogte of dijk is opgesteld, hoogst moeielijk zijn. Ook in dit opzicht moet de artillerie er echter op bedacht zijn, alle haar ten dienste staande middelen te bezigen, om daardaar een onnut munitieverbruik, zooals dat in den krijg in Mandschoerije vooral aan Russische zijde op groote schaal schijnt te zijn voorgekomen, te ontgaan. Hiertoe kan zij trachten op de minst omslachtige wijze gebruik te maken van de opstelling van zijposten. Stel, om eenvoudigheidshalve bij het vroeger besproken voorbeeld te blijven, dat de commandant der sectie aan den *A*-weg, uit de ingekomen berichten, tot het resultaat gekomen is, dat de vijandelijke artillerie op ± 2500 Meter verwijderd moet zijn, doch dat hij van de schoten, op dien afstand afgegeven, het vóór of achter vallen niet kon waarnemen. Indien hij nu — dit geval voorziende — te gelijker tijd met zijne artilleriesverkenneren, twee intelligente manschappen (c. q. de kor-

poraals der stukken) op eenigen afstand, neem aan 200 Meter, links en rechts zijwaarts van zijne stelling heeft geplaatst, zóó dat zij de ontbrandingen bij de vijandelijke stukken kunnen zien; indien verder die zijposten — bij gebrek aan betere instrumenten des noods met een paar houtjes — het vlak hebben afgebakend, waarin zich het vijandelijke stuk, waarop zal worden ingeschoten, bevindt, dan is het duidelijk, dat zij, voor het bepalen van wijde grenzen althans, bijna zeker goede diensten zullen bewijzen.

Is het toch den sectiecommandant mogelijk, op een gegeven oogenblik, na bijvoorbeeld een schot op 2300 Meter afgegeven te hebben, juiste berichten van de zijposten omtrent het links of rechts vallen ten aanzien van de door hen uitgestelde vlakken van richting te ontvangen, dan kan hij daaruit zeer goede gevolgtrekkingen maken. Een schot, dat door den linkerzijpost flink rechts, en door den rechter evenzoo links wordt waargenomen, terwijl het, zooals hier, zijdelings goed gericht was, kan niet anders dan vóór gevallen zijn. ¹⁾ Mocht hij daarna, op bijvoorbeeld 2700 Meter een schot afgevend, op deze wijze een + schot kunnen constateeren, dan zou hij alle reden hebben, om zich door dit resultaat voor zijn tijdverlies en voor de genomen moeite ruimschoots beloond te achten, terwijl hij, naar gelang van omstandigheden, zou kunnen trachten, volgens deze methode zijne grenzen te vernauwen, dan wel reeds dadelijk tot strooien binnen die grenzen zou kunnen overgaan.

Het hier gebezigde middel kan o. i. bij de door de bereden artillerie gehouden pétarde-oefeningen, gemakkelijk op ruime schaal beproefd worden, en zal daarbij zekerlijk bij voldoende oefening van het personeel tot bevredigende resultaten leiden. Wel moet men natuurlijk rekening houden met de omstandigheid, dat het dikwijls in een gevecht voor de zijposten onmogelijk zal blijken te zijn, de voor de waarneming bestemde schoten der eigen artillerie precies van anderen te onderscheiden. Al heeft dus het aangegeven middel, ook hierdoor, zijne zwakke zijden, men zal er, o. i. „faute de mieux” wel dikwijls zijn toevlucht toe moeten nemen. De hoofdzaak is, dat men over goed ter zake bedreven personeel beschikt, en dit is niet moeilijk op te leiden. Eenige eenvoudige seinen — b. v. „rechts gezien” rechterarm, „links gezien” linkerarm, omhoog, terwijl „in de richting” wordt aangegeven door het opsteken van beide armen — dienen te worden vastgesteld, voor het kenbaar maken van de waarnemingen der zijposten, terwijl het wenschelijk zou zijn van elke lichting der militie eenige manschappen per batterij speciaal in het waarnemen te oefenen.

Wij hebben getracht in het vorenstaande op eenige bezwaren, die zich bij de oefeningen met het snelvuurgeschut in onze terreinen voor-

¹⁾ Eene eenvoudige berekening leert, dat, bij een werkelijken afstand voor 2500 M., een schot dat 200 M. vóór valt, voor de uitgestelde zijposten, reeds eene zijdelingsche afwijking van ± 18 M. of $7\frac{0}{100}$ moet vertoonen.

doen, in het bijzonder de aandacht te vestigen, en om eene richting aan te geven, waarin wellicht de oplossing der moeilijkheden is te zoeken. Die oplossing is natuurlijk in geen deele nieuw; bij de vesting-artillerie wordt zij — met betere hulpmiddelen en met ter zake goed bedreven personeel — reeds vele jaren gevolgd. Velen zullen er vermoedelijk op tegen hebben, dat de bereden artillerie — zij het dan ook zeer in het ruwe — de tijdroovende en altijd eenigszins omslachtige methode van het planchet en het trefferblad zou moeten gaan in gebruik nemen; zij zullen dit al te zéér strijdig achten, met de van onds gehuldigde beginselen, van snelle vuuropening, en eenvoudige schietwijzen. Aan hen zouden wij nogmaals onder het oog willen brengen, dat de artillerie, bij de tegenwoordige vernietigende en snelle vuuruitwerking op goed zichtbare levende doelen, er steeds voor waken moet, niet in eene artilleristische hinderlaag te vallen en dus wel verplicht zal zijn, zich als het ware in het terrein te verstoppen. Is dit voor haar onmogelijk, doordat het terrein geen dekking toelaat, dan vervalt zij, zooals de jongste krijgsgeschiedenis heeft geleerd, in stellingen op zeer groote afstanden van den vijand verwijderd. In beide gevallen is de quaestie van goede verkenning van den vijand en juiste waarneming der schoten, voor haar meestal van veel grooter gewicht, dan die van eene snelle vuuropening met eene zeer problematieke trefkans. Het komt er dus op aan, zich in vreedestijd, door oordeelkundig geleide oefeningen en instructievuren, de hierbedoelde voordeelen te verzekeren. Is men in oorlogstijd op de moeilijkste gevallen voorbereid, en weet men zich daardoor heen te slaan, dan zullen de minder ingewikkelde opdrachten bij de uitvoering des te gemakkelijker vallen. Vijandelijke artillerie, die men zonder moeite ontdekt, en waarop men bij het inschieten gemakkelijk kan waarnemen, zal men, naar onze meening, in de toekomst veel minder hebben te bekampen, dan goed gemaskeerde batterijen, waartegen men alle middelen zal moeten aanwenden om tot eene goede vuurregeling te komen. Het kwam ons niet ondienstig voor hierop, in het vorenstaande, nog eens bijzonder de aandacht te vestigen.

W. H. DOORMAN,

Kapitein der Veldartillerie.

Uit Denemarken.

In den jaargang 1907 van *Militaert Tidsskrift*, orgaan van de *Krighsvidenskabelige Selskab*, wordt o. m. de organisatie en de werkzaamheid der *schietverenigingen* in verschillende landen beschreven.

De S. onderscheidt ze in twee soorten; die, welke met de landsverdediging te zamen hangen, en de zuivere sportverenigingen. Gewoonlijk is voor de winteroefeningen aan de gymnastiek eene plaats ingeruimd en zoo hebben de Deensche verenigingen o. a. goed bijgedragen hiervoor belangstelling te wekken op het platte land.

Waar de oprichting der verenigingen viel in tijden van politieke spanning, werden zij gewoonlijk geheel georganiseerd als militaire voorbereidende scholen, als weerbaarheidskorpsen, die niet alleen schoten, doch ook exerceerden en velddienst beoefenden. Op den duur kon de belangstelling voor deze oefeningen niet gaande worden gehouden, in het bijzonder onder de plattelandsche bevolking.

De Engelsche volunteers, die geen schietverenigingen vormen in den eigenlijken zin van het woord, dateeren uit het laatste der 50-er jaren, toen men in Engeland vrees koesterde voor eene Fransche landing. De geringe oefening, het gebrek aan gevormde officieren, het stempel van vrijwilligheid, dat zoo gevaarlijk op de discipline werkt, maakt deze troepen zoo goed als geheel ongeschikt voor gebruik te velde.

De „National Rifle Association” stelt zich ten doel de vrijwillige oefening en de schietvaardigheid te bevorderen. Jaarlijks houdt zij een grooten wedstrijd te Bisley, waarop voornamelijk het sportschieten met gebruikmaking van de fijnste hulpmiddelen in toepassing komt. Het vergelijkende prijschieten tusschen de beste schutters van de „Volunteers” en van „The Army Rifle Association”, door eerstgenoemde vereniging uitgeschreven, is echter een stap in de richting van het krijgsmatige schieten. De A. R. A., die de schietverenigingen in het leger verbindt, en de genoemde N. R. A., hoewel van elkander onafhankelijk, verleen en elkaar veel steun.

Bij omstreeks 120 hoogere scholen bestaan vrijwilligerskorpsen, waarvoor de N. R. A. jaarlijks wedstrijden uitschrijft.

De Zwitsersche schietverenigingen zijn voorzeker de oudste instellingen van deze soort en vormen eene herhalingsschool voor militaire

opleiding. Zij beoefenen uitsluitend het schieten en behalve het jaarlijksche „Bundesschieszen” houden zij talrijke wedstrijden. Onderwerpen zij zich aan enkele vastgestelde bepalingen, dan ontvangen zij bijdragen van den Bond. In elk kanton waken één of meerdere commissiën voor het naleven der bepalingen. Voorzitter van deze commissiën zijn officieren van Auszug of landweer, terwijl in elk divisierayon een hoofdofficier als bemiddelaar tusschen de Commissiën en den wapenchef der infanterie is aangewezen. Zooals bekend mag worden verondersteld moeten de dienstplichtigen een aantal verplichte schietoefeningen in de gesubsidieerde vereenigingen volbrengen. Voor tactisch gevechtsschieten worden bijzondere premies gegeven. In 1904 zouden ruim 335, miljoen scherpe patronen in Zwitserland zijn verschoten geworden.

In Noorwegen ontwikkelden zich de vrijwillige schietvereenigingen omstreeks 1860 onder den indruk van de terugstelling, die de Noren van de zijde der Zweden ondervonden. Allengs verloren zij deze politieke beteekenis en werden eene soort voor-oefenschool voor het leger. De centrale vereeniging te Christiania vormt een onderlingen band. De inkomsten, uit particuliere bijdragen en uit eene kleine staatsbijdrage bestaande, zijn nogal belangrijk. Op het oogenblik worden uitsluitend gymnastiek, skilooopen, enz. beoefend, terwijl de schietoefeningen zijn overgegaan bij de sedert 1881 overal vertakte vereeniging Volkswaarbaarheid, die van af 1900 in enger verband tot het leger is getreden. Ingevolge besluit van dat jaar zouden de schietvereenigingen meer in het bijzonder eene vooroefenschool voor het leger en eene herhalings-school voor de verlofgangers moeten vormen. Minstens 15 werkende leden vormen eene vereeniging. In elk gewest en in de drie steden Christiania, Bergen en Trondhjem bestaat een centraal bestuur en daarboven een opperbestuur, waarvan 4 leden — één door den Koning te benoemen — het landsschietbestuur vormen ter afdoening van de loopende zaken.

Alle jonge mannen van 16 jaar en ouder en alle dienstplichtigen van de drie jongste lichten van het leger en van de twee jongste van de landweer, mogen van de schietbanen gebruik maken, waar dan de niet dienstplichtigen tot 50, de dienstplichtigen tot 30 patronen 'sjaars mogen verschieten. Elke vereeniging zal trachten een militair opgeleiden instructeur aan te nemen, dan wel een goed schutter als zoodanig aanwijzen. Bij gebreke aan goede instructeurs zullen dienstplichtige onderofficieren of korporaals kunnen worden aangewezen. De Staat moedigt het gevechtsschieten bij de vereenigingen aan. Het departement van landsverdediging kan ten allen tijde de oefeningen door officieren laten inspecteeren.

Voor 1904 bedroeg de staatsbijdrage 113.500 kronen.

Jaarlijks wordt een groot nationaal schuttersfeest gehouden, waarbij de Staat 7400 kronen aan prijzen beschikbaar stelt. In 1904 waren 1328 vereenigingen aanwezig met 37.187 werkende leden, terwijl in alles 1697 dienstplichtigen en niet diensplichtigen van 16 jaar en ouder de schiet-

oefeningen volgden. Het resultaat is dus, wat de laatste betreft, weinig bevredigend.

Eene commissie, in 1900 te zamen getreden, heeft sedert gewerkt op eene omwerking der vereenigingen op Zwitserschen grondslag. De aanbevolen verbeteringen droegen de goedkeuring van legerbestuur en generalen staf weg, alsmede van de troepenofficieren, doch wijziging in den toestand laat zich wachten.

In Zweden dateert de oprichting der vrijwillige vereenigingen eveneens van de 60-er jaren, doch werden zij dadelijk op den voet van erkende vrijwilligerskorpsen georganiseerd. Als zoodanig vermochten zij zich zelfs ook hier niet staande te houden, totdat de legerwet van 1872 leidde tot eene reorganisatie. Van af 1893 wordt de geheele zaak door een centraalbestuur geleid, waarin een officier van het leger zitting heeft. Het centraalbestuur en de groepsbesturen, over meerdere vereenigingen, waken ervoor, dat de oefeningen op militaire wijze worden geleid en houden o.m. toezicht op de keuze der instructeurs. Alle sportschieten is verboden. Enkele vereenigingen houden gevechtsschietoefeningen. Instructeurs worden gevormd in het leger uit de dienstplichtigen, die lid van eene vereeniging zijn. De talrijke insignes, die de mate van geoefendheid van de leden der vereenigingen aanduiden, mogen in het leger worden gedragen.

In 1905 bedroeg de staatsbijdrage 550.000 Kronen; het aantal werkende leden 116.811 en het aantal niet werkende 16.314, terwijl in 1904 $9\frac{1}{2}$ millioen patronen verschoten werden. Aan de schietoefeningen namen deel:

	Beneden dienstplichtigen leeftijd.	Dienstplichtigen tusschen 20 en 40 jaar.	Overige leden.
in 1901	19.935	34.345	8.137
„ 1904	45.188	56.045	15.578

Blijkbaar beweegt zich de vrijwillige schietoefening in Zweden dus in goede banen.

In Denemarken dateeren de schietvereenigingen van de nationale opleving na den ongelukkigen oorlog van 1864. Vijf jaren later telden zij 12.600 leden, doch aanvankelijk viel gemis aan leiding en een afgebakend doel te herkennen.

Een centraalbestuur te Kopenhagen heeft thans de leiding. Voorbereiding van den jongen man met het oog op zijn intreden in het leger en onderhouden van de schietvaardigheid bij de ouderen is het doel. De Staat gaf in 1904 eene bijdrage van 55.000 Kronen. Het meeren-deel der vereenigingen schiet met het geweer Mod. 1867. Behalve schieten wordt ook gymnastiek beoefend, welke laatste zeer veel deelnemers vindt. Zoo nam van 1894—1903 het aantal schutters met 35%, dat der gymnasten met 50% toe. Daar de toeloop van goede onderwijzers de laatste jaren belangrijk minder is dan het verloop, zoo is men er toe overgegaan aan de dienstplichtige leden der vereenigingen

in het leger eene opleiding als instructeur te geven. Eene bijzondere plaats neemt het studenten-schutterskorps in, dat onder bevel van een officier van het leger geheel militair georganiseerd en geoefend is.

De Kopenhaagsche schietvereeniging laat bovendien een korten cursus houden bij de vestingartillerie voor het schieten met mitrailleurs en snelvuurgeschut. Aan enkele Latijnsche scholen ontvangen de leerlingen der twee hoogste klassen vrijwillig onderricht in den wapenhandel. Voorts bestaan nog scholen, waarin jongens onderricht in wapenoefeningen en in gymnastiek kunnen krijgen. Veel beteekenis heeft dit alles niet, juist door de geringe deelname; doch de oefeningen kweeken vaderlandsliefde en belangstelling in de verdediging aan.

In 1904 telde men 31 vereenigingen met 1343 werkende clubs; 33.870 werkelijke schutters, 10.369 slechts gymnastiseerend leden en 15.779 donateurs. In dat jaar werden 4 millioen schoten gedaan. Hoewel het nog verre van eene algemeene volkszaak is, gaat het vereenigingsleven flink vooruit. Het verband met het leger is gering en zelfs verdringt het sportschieten meer en meer het militaire. Wel zijn verbeteringen voorgesteld, doch men is nog niet in een vast spoor, maar steeds in een overgangsstadium.

Het verslag over 1906 vermeldt, dat het aantal werkelijke schutters is teruggegaan tot 31.169 en dat der gymnasten toegenomen tot 11.666. Verschoten werden 3.6 millioen patronen, ongerekend 2 à 300.000 schoten bij wedstrijden. Met het geweer M. '89 werden 765.000 schoten gedaan. Ongerekend 60 recruten, die bij de schietschool tot instructeur bij schietvereenigingen werden opgeleid, werden instructeurs in schieten en gymnastiek opgeleid bij verschillende hoogeschoolen. De staatsbijdrage is verhoogd tot 69.000 Kronen, waarvan 20.000 Kr. voor gymnastiek worden aangewend, en het overige à $\frac{2}{3}$ Ore per schot voor het schieten. Deze bijdrage is gering, als men nagaat, dat de schietvereenigingen moeten betalen 9 Ore voor een schot uit het geweer M. '89 en 4 Ore voor één uit het Remingtongeweer. Gymnastiek in de vereenigingen wordt beoefend door 7118 vrouwen. Het voornemen bestaat dit jaar een grooten schietwedstrijd te organiseeren, om den lust in het schieten aan te moedigen.

In een bijlage van de 14e Aflevering van het zelfde tijdschrift wordt het werken en het streven uiteengezet van de *Vereeniging van niet-actieve officieren*. De vereeniging is in 1891 opgericht en stond sedert 1897 onder presidium van den gepensionneerden Luitenant-Generaal BAHNSON, die nu na 10 jaar arbeid zijn mandaat heeft neergelegd. Uit de oproeping, gericht tot de verlofsofficieren, zij het navolgende aangeeteekend. Het Deensche officierscorps bestaat uit 723 vaste officieren, 732 officieren van de *Versterking* en 438 tweede-luitenants. In het gemobiliseerde leger wordt dan ook slechts $\frac{1}{3}$ der officiersplaatsen door beroepsofficieren, $\frac{2}{3}$ door officieren der *Versterking*, tweede-luitenants

en gepensioneerde officieren ingenomen. Voor aanvulling der beroeps-officiëren zijn slechts de laatstgenoemde categorieën aanwezig.

Van de vaste officieren der *Versterking* hebben slechts zij, die bij eene *Wapening* zijn ingedeeld, of om het andere jaar worden aange-
wezen om deel te nemen aan den cursus voor de *Versterking*, gelegen-
heid tot het voeren gedurende enkele weken van een bevel, terwijl
aan alle gepensioneerde officieren de gelegenheid is afgesneden, hunne
practische geschiktheid als officier te onderhouden, zoodat zij slechts
bij uitzondering in staat zijn om de vorderingen van hun Wapen te
volgen. Het kan dan ook niet worden ontkend, dat zij, ofschoon vroeger
dienst in het actieve leger verricht hebbende, later zoo onbekend met
de toestanden worden, dat zij niet dadelijk bij mobilisatie met de noo-
dige flinkheid en zekerheid zouden kunnen optreden.

De $\pm$ 1100 luitenants en tweede-luitenants, die op de controle der
troepen voorkomen, hebben allen slechts de sedert 1880 ingevoerde
korte opleiding ontvangen, later in 1894 nog meer ingekort; zij heb-
ben eene recruteurschool en eene tweede-luitenantsschool doorloopen
gedurende $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ jaar, om daarna 1 à 2 keer enkele weken onder de
wapenen geroepen te worden. Enkeligen hebben als tweede-luitenant
een jaar dienst gedaan, doch zijn daarna met uitzondering van de
weinigsten, die op verzoek een *Versterkings*cursus volgden, jaren lang
zonder aanraking met den troep geweest en misten elke gelegenheid
om hunne zoo korte en daarbij zoo onvolledige militaire opleiding te
voltooiën.

De meesten hunner zullen dan ook bij mobilisatie niet alleen zich
niet thuis gevoelen in, doch tevens bijna onbekend zijn met de mili-
taire toestanden; in elk geval met de veranderingen der laatste jaren;
terwijl hunne burgerlijke werkzaamheid, die ten volle beslag legt op
hun tijd en hun arbeidskracht, slechts bij uitzondering hunne belang-
stelling in het militaire heeft weten gaande te houden.

In erkenning van dezen toestand is de Vereeniging in 1891 opgericht
met het doel in de richting te werken van eene vrijwillig voortgezette
militaire opleiding der verlofsofficieren.

Het streven der vereeniging in die richting werd aangewakkerd
doordien Z. K. H. de Kroonprins het beschermheerschap aanvaardde;
door den steun van de militaire autoriteiten en van de beroepsofficieren
en door de instemming, die zij vond onder de verlofsofficieren zelven.
Om een goed resultaat te bereiken, is het uit den aard der zaak noo-
dig, alle verlofsofficieren te vereenigen, die werkelijk den wensch
koesteren hun vollen plicht te doen, wanneer het leger wordt geroepen
voor de verdediging van het land.

De Vereeniging doet dan ook een dringend beroep op allen, die zich
nog niet hebben aangesloten. In de eerste plaats op de ouderen, die
zich vrijwillig bij mobilisatie ter beschikking hebben gesteld, waarbij
zij eraan herinnerd worden, dat wanneer zij niet alleen hunne plaatsen
willen, doch ook kunnen vervullen, hun aanbod werkelijke waarde

heeft; in het tegengestelde geval kan het juist door de uitsluiting van anderen meer kwaad dan goed doen. Voornamelijk echter geldt het beroep den jongeren dienstplichtigen officieren.

De ervaring leert, dat het voor den enkele zoo goed als onmogelijk is op eigen hand iets van beteekenis te doen om de ontvangen opleiding aan te vullen, doch dat door aaneensluiting en gezamenlijken arbeid onder kundige leiding een goed resultaat kan worden bereikt. Ook ter behartiging van andere gelijklopende belangen kan eene vertegenwoordiging niet van een deel, doch van alle verlofsofficieren in het leger, dienstbaar zijn.

De Vereeniging is verdeeld in 6 afdeelingen.

Zij tracht haar doel te bereiken zoowel door practische oefeningen, als door voordrachten, krijgsspel, bezoek aan militaire inrichtingen, bijwonen van oefeningen, alsmede door toezending van het *Militaert Tidsskrift*, terwijl door kameraadschappelijke bijeenkomsten wordt getracht bij de leden belangstelling in en kennis van de landsverdediging aan te kweeken.

De practische oefeningen (instructie, schiet- en verkenningsoefeningen) worden gehouden in de afdeeling Kopenhagen. Om echter ook buiten deze plaats wonende leden in de gelegenheid te stellen haar bij te wonen, wordt er sedert 1894 jaarlijks gedurende eene week eene samenkomst voor alle Wapens en voor het geheele land georganiseerd.

Door den steun van het D. v. O. is het der Vereeniging mogelijk gemaakt niet alleen reiskosten, doch ook verblijfkosten te betalen.

Het lidmaatschap beloopt 8 kronen per jaar, terwijl het *Militaert Tidsskrift*, dat 8 kronen per abonnement kost, gratis wordt toegezonden. De in de afdeeling Seeland wonende tweede-luitenants zijn vrij van contributie voorloopig en betalen dan 3 Kronen voor het *Tidsskrift*.

De instructieweek van 1907 is gehouden van 1—8 September, de beide Zondagen inbegrepen, en was, als volgt, verdeeld:

gezamenlijke oefeningen: op Zondag 1 en 8 September in het terrein rondom Kopenhagen en voordracht op Woensdagavond 4 September, bijzondere oefeningen voor deelnemers der infanterie: van Maandag 2 tot Zaterdag 7 September bij 2 compagnieën infanterie in het terrein, of wel schieten op onbekende afstanden bij twee compagnieën, bijzondere oefeningen voor deelnemers der genie, artillerie en cavalerie: van Maandag 2 tot Zaterdag 7 September bij de verschillende afdeelingen.

Deelnemers, te Kopenhagen woonachtig, die verhinderd zijn vele oefeningen bij te wonen, wordt verzocht althans Zondags en bij de voordracht te verschijnen. Leden van buiten de stad, die minstens 5 dagen de oefeningen volgen, ontvangen vergoeding voor de reis en 3 kronen daags. Leden van binnen de stad ontvangen bij deelname gedurende minstens 5 dagen 2 kronen daags. Worden alle oefeningen gevolgd, dan wordt 6 kr. extra toegekend, zoodat leden der vereeniging van 30 tot 22 kronen vergoeding kunnen erlangen.

In 1906 namen aan deze oefeningen deel 91 personen als: 4 luitenant-kolonels, 12 kapiteins, 3 eerste- en 72 tweede-luitenants, waarvan 55 bijna alle oefeningen volgden; 32 hunner woonden buiten Kopenhagen. Alles te zamen hadden tot dusverre 1362 deelnemers aan oefeningen deelgenomen, waarvan 495 buiten Kopenhagen.

De afdeeling Kopenhagen hield voorts terreinoefeningen op 7 Januari, 29 April, 6 en 9 Mei, 17 Juni, 1 Juli en 9 September, voorts zes voordrachten — ééne ervan door Generaal-majoor NIEUWENHUIS — en 5 October, 2 November en 7 December oefeningen op de kaart. De schiet-oefeningen werden geleid door een kapitein der infanterie; de terrein-oefeningen en het krijgsspel door een kapitein van den staf, tevens bestuurslid en schrijver van het zeer aanbevolen: Handboek voor den Velddienst voor compagnies-officieren.

In de Lolland-Falsters-afdeeling werd eenmaal eene voordracht gehouden. In de Funensche afdeeling werd eenmaal schijf geschoten, terwijl de leden toegang hadden tot de officiersvereeningen te Odense. Eveneens bestond er in de drie Jutsche afdeelingen gelegenheid de officiersvereeningen te Fredericia, Aarhus en Aalborg bij te wonen. Te Randers en te Aalborg werden nog afzonderlijke voordrachten gehouden.

De Vereeniging zou de groote bijeenkomst liever op 1 Juli of 1 Augustus zien plaats hebben, doch met het oog op de nog onvoldoende geoefendheid van de soldaten, oordeelden de bataljonscommandanten beter de oefening later te stellen.

Leden der vereeniging zijn in de afdeelingen:

	Kopenhagen	daarbuiten
Generaals	3	1
Kolonels	6	—
Luitenant-kolonels	13	7
Kapiteins en ritmeesters	48	22
Eerste luitenants	6	9
Luitenants	163	95
Tweede-luitenants	42	14

De deelname is dus nog zeer verre van algemeen.

De *wedstrijden* voor cavalerie, die in 1906 op last van het oorlogsbestuur gehouden werden, hebben den lust tot vlot en brutaal terreinrijden bij officieren en minderen verlevendigd. Zij bestonden uit:

A. wedstrijden voor officieren, die verplichtend waren voor alle officieren, die nog geen drie jaren ritmeester waren en voor de ouderen facultatief waren gesteld.

B. wedstrijden voor onderofficieren en trompetters; verplichtend, voor hen, die nog geen 16 jaren dienst hadden, en facultatief voor de overigen.

C. wedstrijden voor korporaals en minderen.

Als prijzen waren beschikbaar gesteld 850 kronen voor officieren en voor onderofficieren en 500 kronen voor de minderen. Uit het uitvoerig programma in de 8ste aflevering van het *Tidsskrift* opgenomen en waarvan de *Militaire Spectator* desverlangd gaarne eene vertaling zal geven, zij aangeteekend, dat o. a. nachtelijke orienteeringsritten werden gehouden van 30—40 KM. afstand.

Naar het oordeel van Ritmeester RÖVEDAM werden bij het springen hooge eischen gesteld, doch had meer in het terrein moeten worden gesprongen. Voor het rijden onder moeilijke omstandigheden zou met het oog op de paarden eene maximumsnelheid moeten worden vastgesteld. De Iersche paarden hebben zich de meerdere getoond van de Deensche en van de Duitsche paarden. Men waardeert, zegt de S., het aankopen van Deensche paarden, om de fokkerij aan te moedigen, doch men moet erkennen, dat zij ver bij de Iersche achterstaan. Juist, waar de Deensche cavalerie zwak is, geen lange veldtochten heeft te maken, doch het haar taak is in eene korte periode veel berichten door de vijandelijke liniën te brengen, moeten zeker officieren en verder kader op zeer snelle paarden bereden zijn. Het aantal gekwetste paarden zou gering zijn geweest.

Van het *internationale, militaire schermconcours* te 's-Gravenhage geeft de Eerste-luitenant SANDER een waardeerend overzicht. Na eenige beschouwingen over de geldigheid van stooten bij het schermen en den omvang, die de beoefening van de schermkunst in Nederland heeft gekregen, geeft hij een kort overzicht van de deelname en van de wijze van vechten.

De Belgen zijn doorgaans geroutineerde en lastige strijders; maar de schermkunst dreigt òn in België òn in Frankrijk te ontaarden door de achterstelling van het floretschermen.

De Russen waren beter op de sabel, dan op floret, waarbij zij goede school, doch gemis aan routine toonden. Geen wonder zegt de S., waar de Russische officier voor dagelijksch gebruik een sabel draagt, als een scheermes scherp geslepen. Verbazing, dat onze sabels stomp waren. De Serven waren goede sabelvechters, maar presteerden weinig. Met de Italianen is het altijd een genot te kampen; overal toonen zij zich als bekwame kampioenen. De Zweden verbaasden door hun kracht op de floret, waarop niemand had geloofd, dat zij de Belgen zouden slaan. *L'escrime française émigre vers le Nord*, zou Commandant COSTE van de Fransche schermeschool te Joinville hebben gezegd.

De S. prijst de uiterst zorgvuldige organisatie en de ontvangst ten zeerste, zoodat allen het erover eens waren, dat de dagen, in Holland doorgebracht, tot de schoonste en interessantste behoorden. In de eerste en voornaamste plaats heeft de S. dan ook zijn overzicht geschreven, om aan zijne landslieden te vertellen, wat soort van menschen

de Hollandsche kameraden zijn en tevens om de Deensche officieren op te wekken zich op eene of andere sport toe te leggen.

De eerste internationale degenwedstrijd, kort geleden door den nieuw opgerichten schermclub uitgeschreven, gaf een voor eerste begin zeer bevredigend resultaat.

De *prijsvragen*, door de *Krijgswetenschappelijke Vereeniging* voor het jaar 1907—08 uitgeschreven, luiden in het kort, als volgt:

1. de opleiding van de infanterie in het vuurgevecht met het oog op de hooge eischen, door het moderne gevecht gesteld, bij eene re-crutenschool van 6 maanden duur;
2. gebruik en aanvoering der infanterie in den Russisch-Japanschen oorlog;
3. verbeterde opleidingsmethode bij de infanterie bij den actueelen gemiddelden diensttijd;
4. geschiedenis van een Deensch cavalerie-regiment;
5. indeeling van cavalerie bij infanteriedivisiën in verschillende landen;
6. snelvuurartillerie in den vestingoorlog;
7. uitrusting met en aanvulling van munitie der snelvuurveldartillerie in verschillende Staten;
8. hoe in Frankrijk het snelvuurgeschut wordt gebruikt;
9. samenwerking van vaste en drijvende verdedigingsmiddelen aan de zeezijde;
10. beteekenis van den mijnoorlog;
11. militair gebruik van ballons en vliegers;
12. ervaringen bij Port Arthur op het gebied van den modernen vestingoorlog;
13. verlichting van voorterrein en grachten van groote vestingen in het buitenland;
14. critisch overzicht van de inschrijving en de controle der dienstplichtigen in verschillende Staten.

Voor de beste beantwoording staat eene premie van 300 kronen ter beschikking. Terloops zij opgemerkt, dat voor het jaar 1905—06 deze premie niet is toegekend kunnen worden. Het noodzakelijke gevolg van dit uitvoerige programma moet uit den aard der zaak zijn, dat het meeren-deel der punten onbesproken blijft, zoodat de methode, door onze *Vereeniging t. b. v. d. Krijgswetenschap* tegenwoordig gevolgd, m. i. de voorkeur verdient. De keuze der medewerkers aan het *Jaarbericht* immers waarborgt, dat de hangende vraagpunten op militair gebied op zaakkundige en objectieve wijze onder de oogen worden gezien en een verdienstelijk overzicht van het geheel wordt verkregen, waarin ieder vooruitstrevend officier een aanhechtingspunt kan vinden voor zijne eigen studie. Over de studie, betreffende de vrijwillige schietvereeningen in diverse Staten, die voor 1905—06 met 100 kr. werd beloond, werd hiervoor een enkel woord gezegd.

Een zeer kort relaas gaf het *Tidsskrift* van de eerste vergadering der *Verdedigingsvereëning van Deensche vrouwen*, op den 15^{en} October l.l. gehouden. De vereëning telde toen reeds 10.000 leden. Het behoeft welhaast geene vermelding, dat de jonge vereëning met instemming werd begroet, te meer, omdat de grondtoon van alle debatten ter vergadering was, dat de landsverdediging slechts door samenwerking van Regeering en Volksvertegenwoordiging en op grond van zaakkennis zou kunnen worden geregeld. Het uiterst korte relaas is op zichzelf eene gebeurtenis, omdat het tijdschrift, gedurende de laatste jaren, dat wij het onder de oogen kregen, nimmer zijn zakelijk karakter uit het oog verloor en het terrein van den strijd over het verdedigingsvraagstuk stelselmatig heeft ontweken. Dat het tijdschrift hier die rol een oogenblik laat varen, is begrijpelijk, waar met de door Deensche vrouwen op touw gezette beweging een belangrijke stap schijnt te zijn gedaan, om het vraagstuk buiten den partijstrijd te brengen.

Het *wetsontwerp*, beoogende eene zeer wenschelijke verbetering in de bezoldiging der onderofficieren te brengen, heeft tot uitvoerige verhandelingen over het vraagstuk der soldijen en tractementen meer in het algemeen geleid.

Dat na de jongste soldijverbetering van 1906 thans wederom verbetering wordt voorgesteld, vindt zijn grond in de meening, dat de onderofficieren, in verband met de stijgende prijzen, de zelfde bezoldiging behooren te genieten, als de lagere ambtenaren in het burgerlijk bestuur. Al ligt eene algeheele herziening der soldijwetten, gelijktijdig met de invoering van eene nieuwe organieke wet — waarvan het tijdstip niet ver meer kan zijn — ook in de bedoeling der regeering, dan wordt in het tijdschrift toch op de dringende noodzaak gewezen, om de officierstractementen, die na 1867 — behoudens eene kleine verhooging der luitenantstractementen — stationnair zijn gebleven, ten spoedigste te herzien.

De africhting der remonte bij de Veldartillerie.

Het al of niet opheffen van de depots der regimenten veldartillerie en de africhting der remonte bij de batterijen is een punt geweest, dat in den laatsten tijd meermalen ter sprake is gebracht. De Heer VAN DAM VAN ISSELT is de eerste geweest, die dit strijdpunt te berde heeft gebracht; zijn artikel is onmiddellijk gevolgd door eenige pleidooien voor het behoud van de depots. Wanneer men die pleidooien leest, komt men tot de overtuiging, dat de afschaffing ervan een groot kwaad zou zijn, en al geef ik gaarne toe, dat op dit oogenblik onze veldartillerie voor de afschaffing nog niet rijp is, zoo vermeen ik toch, dat op den duur de voordeelen van eene africhting bij de batterijen de nadeelen verre zullen overtreffen.

Over het algemeen is men het er vrijwel over eens, dat de rijkunstige ontwikkeling in ons Wapen nog al wat te wenschen overlaat; in hoeverre dat waar is, zal ik niet beoordeelen, dat kan iedereen voor zichzelf. Het valt echter niet te ontkennen, dat verbetering noodig is. Verschillende middelen zijn daartoe reeds aangegeven; of zij alle even doeltreffend zijn, zal de toekomst moeten leeren. Als eene van de oorzaken van dezen toestand, beschouw ik, dat niet elk officier en elk onderofficier verplicht is geheel en al op de hoogte te zijn van het reglement van africhting. Het zijn in den regel alleen de officieren, die een cursus aan eene rijschool gevolgd hebben, die van dat reglement op de hoogte zijn. Toch kan ik mij niet begrijpen, hoe het mogelijk is, dat iemand rijles kan geven, zelfs reeds in de zitoefeningen, zonder volkomen doordrongen te zijn van de beginselen, welke aan dat reglement ten grondslag liggen, en hoe men later als batterijcommandant zijne batterij behoorlijk aangespannen kan krijgen met goed trekkende paarden, welke behoorlijk in conditie zijn, wanneer men niet op de hoogte is van de wijze, waarop de paarden zijn afgericht, en men dus ook niet weet hoe voorkomende moeilijkheden en afwijkingen, alsmede ingeslopen fouten kunnen worden voorkomen en verbeterd. En nu wordt er nog niet eens gesproken over de moeilijkheden, welke zich zullen voordoen bij mobilisatie, wanneer het meerendeel van de paarden geheel onbekend zijn, deze dieren werk moeten verrichten, waarvoor zij niet

zijn klaar gemaakt, en die elk voor zichzelf hun eigenaardige moeilijkheden zullen meebrengen. Zoolang niet alle officieren van ons Wapen van dat reglement volkomen op de hoogte zijn en dit practisch hebben toegepast, zoolang zal, naar mijne meening, de africhting van den ruiter ook maar dilettantenwerk blijven, daar africhting van paard en ruiter volkomen in elkaar moeten passen, en volgens één stelsel, ééne gedachte moeten plaats hebben. Bij de africhting wordt het paard geleerd te reageeren op hulpen, die het later weder aan den recruit moet leeren, daarmede staat in verband de houding, aanleuning, enz., die het paard hebben moet, in overeenstemming met hetgeen geeischt wordt. Dit alles staat in nauw verband met de methode van africhting, waarvan de opleiding van den ruiter weer afhankelijk is. Een ieder zal b.v. de moeilijkheid inzien, om een ruiter af te richten volgens FILLIS op een paard, dat afgericht is naar de denkbeelden van PLINZNER. Meermalen heb ik dan ook van officieren, belast met de remonte, gehoord, dat het doodend is voor de ambitie, als men ziet hoe er somtijds met de jonge paarden, door hen afgericht, bij de batterijen wordt gehandeld. Alleen wanneer de africhting plaats heeft bij de batterijen zelf zal er verbetering komen in deze toestanden.

In Duitschland heeft de africhting der remonte plaats bij de batterijen onder leiding van den oudsten luitenant. In die remonteklasse rijden mede de overige luitenants en de beste wachtmeesters en minderen. Wanneer dus een officier oudste luitenant bij eene batterij wordt, kan hij zeker zeggen minstens 5 à 6 paarden onder zijn zitvlak geheel te hebben afgericht, en wanneer deze officier later, na zooveel jaren met de africhting der remonten te zijn belast geweest, zelf batterijcommandant wordt, dan is hij volkomen in staat de rijkunstige opleiding van man en paard van zijne batterij in de hand te houden en eene vraagbaak te zijn voor de onder zijne bevelen geplaatste officieren, die in hem zullen zien hun meerdere in ondervinding en kennis. Ook zal hiermede worden opgewekt de lust om het geleerde in practijk te brengen op eigen paarden, niet voor de africhting als trekpaard maar om het als rijpaard verder te brengen, hetgeen de hippische studie zeker zal bevorderen.

Dat op dit oogenblik onze bereden artillerie voor dezen maatregel nog niet rijp is, spreekt vanzelf. Ons ontbreekt ééne leidende gedachte, één bepaald stelsel, waarvan officieren en kader doordrongen moeten zijn. In de laatste jaren is er zooveel verandering geweest in de africhting van paard en ruiter, dat eigenlijk niemand weet, waaraan hij zich te houden heeft; de richtingen Bergen-op-Zoom en Amersfoort staan dikwijls lijnrecht tegenover elkaar, beide tellen hun voor- en tegenstanders. In de eerste plaats hebben wij noodig een volkomen duidelijk en goed reglement van africhting, dat niet alleen bevat de handleiding, volgens welke men te werk moet gaan, maar waarin duidelijk omschreven zijn de beginselen, waarop de methode gebaseerd is, zoodat iedereen niet alleen weet, *wat* hij doen moet, maar ook *waarom* hij zoo doen

moet. Hoe langer de tegenwoordige toestand blijft voortduren, des te meer zal ons Wapen daaronder lijden.

In alle hippische kringen in het buitenland is men het er over eens, dat de africhting van het cavaleriepaard niet geschikt is voor het artillerie-trekpaard, ook al kunnen de grondbeginselen de zelfde zijn. In Duitschland heeft men dat jaren geleden reeds ingezien en is er toen eene prijsvraag uitgeschreven voor het beste reglement van africhting van het artillerie-trekpaard. Die prijsvraag is in 1884 gewonnen door VON OETTINGEN met zijn „Die Ausbildung der Artillerie-Zugremonten”. Ik zie de groote moeilijkheid niet in om met dat werk als leidraad een reglement samen te stellen, dat alle partijen bevredigt en daarop voort te bouwen eene ruiterschool en eene stukrijderschool. Wanneer dan deze reglementen zonder afwijking en naar de letter worden toegepast bij de depots, wanneer de oudste luitenant's der batterijen verplicht zijn mede te rijden in ééne remonteklasse en tevens van den commandant van het depot twee- of driemaal in de week 's winters een uur theorie krijgen over het reglement van africhting, dan is daarmee *de basis gelegd* voor den maatregel, om de africhting van de remonten bij de batterijen over te brengen. In de garnizoenen, waar geen depot ligt, zou eene klasse van 6- à 7-jonge paarden kunnen worden afgericht door een officier, die vroeger bij een depot was werkzaam geweest. Voorts is het nog noodig, dat ook de andere officieren der batterijen en het kader van het reglement van africhting op de hoogte zijn, wat hun door den batterijcommandant of den oudsten luitenant kan worden bijgebracht.

Als een van de motieven voor het behoud van de depots is ook genoemd geworden het gebrek aan tijd en aan menschen bij de batterijen. Ook met dit motief kan ik niet meegaan. De menschen krijgt men uit het bij het depot gedetacheerde kader en de remonterijders. Wat den tijd aangaat, die hangt geheel af van de wijze, waarop de africhting wordt ingedeeld. Stel, dat jonge paarden 1 September bij de batterijen komen en tot 1 October alleen aan de hand wat worden afgestapt en dat de africhting onder den ruiter begint op 1 October, tijdstip, dat samenvalt met de opkomst van de recruten, dan zie ik niet in waarom er niet 1 à 1½ uur per dag kan worden vrijgemaakt voor de officieren en een paar man kader. Het aantal remontepaarden bedraagt toch niet meer dan 5 à 6 per batterij, zoodat daarvoor noodig zullen zijn b.v. nog één officier, 1 wachtmeester, 2 korporaa's en 1 of 2 man. In dien tijd zouden de recruten onder den opperwachtmeester-instructeur met het overige kader de scholen te voet kunnen beoefenen, of theorie tuigen of openlucht spelen, enz. Het onderwijs van de scholen te voet, zooals dit nu gebeurt, stuksgewijze, levert door het kleine aantal menschen zijn eigenaardige moeilijkheden op; het is toch gewenscht voor die oefeningen alle recruten te vereenigen.

In Februari kan dan een begin gemaakt worden met de trekoefeningen. In dien tijd gaan de recruten naar buiten b.v. van 8 — 10 uur

of 10³⁰, daarna batterij-oefening, 's middags optuigen en oppakken onder den opperwachtmeester-instructeur, gedurende welken tijd de jonge paarden trek oefeningen kunnen houden; zoo zou het ook tijdens de stukrijderschool gevonden kunnen worden. In Mei zou de remonte als vandehandsche voor- of middenpaard mede kunnen uitrukken met de oefeningen, uitgezonderd bij manoeuvres, kampen en andere zware oefeningen, terwijl de maand September noodig zou zijn voor wat afstappen aan de hand. Met 1 October komt de nieuwe remonte op, de oude remonte zou dan 3 kwartier à 1 uur gereden kunnen worden ter meerdere africhting als rijpaard en als in Februari de recrutenklassen naar buiten gaan, zou die remonte onder haar eigen berijders kunnen medegaan om in Mei te worden afgericht en in de batterij te worden ingedeeld.

Dit is maar een schema, dat met wat goeden wil wel zoo uit te werken zou zijn, dat het geen practische bezwaren oplevert en waarbij het artilleristische gedeelte van ons Wapen ook in het geheel niet op den achtergrond wordt geschoven. De opmerking, die men tegenwoordig zoo dikwijls hoort, dat de artillerie in de eerste plaats moet kunnen schieten en de paarden maar een noodzakelijk kwaad zijn, is naar mijne meening het gevolg van een gevoel van onmacht, om op hippisch gebied iets te kunnen presteeren. Juist met ons nieuwe snelvuurgeschut, waar het gedekt in stelling komen regel zal zijn en bij beweging over open terrein de grootst mogelijke snelheid geeischt zal worden, zal de africhting van onze paarden een punt van nog veel meer zorg moeten zijn. Wij hebben niets aan ons prachtig kanon en mooie hulpwerktuigen als de paarden het niet brengen, waar het wezen moet, en in kritieke momenten den dienst weigeren. En zoolang de officieren der batterijen zullen moeten vormen de stukrijders, die de bespanningen ten allen tijde en onder alle omstandigheden goed moeten kunnen gebruiken, zoolang zullen zij ook grondig op de hoogte moeten zijn van alles wat met dat paardenmateriaal in verband staat. En wanneer zal dat beter zijn, dan wanneer zijzelf dat materiaal hebben afgericht en klaar gemaakt? De Kapitein VAN SOETERMEER VOS heeft volkomen gelijk, als hij betreurt, dat een zoo hoog percentage van de officieren nooit een span gereden heeft. Geen onrechtvaardiger onderwijzer dan die de stukrijderschool onderwijst zonder zelf een span te kunnen rijden. Heeft de africhting van de remonten bij de batterijen plaats, dan is ook aan dat euvel te gemoet gekomen en zal zeer zeker het onderwijs in de stukrijderschool meer tot haar recht komen. Het stokpaardje van goed te kunnen schieten wordt door mij volstrekt niet weggecijferd, maar zoolang onze stukken nog bespannen zijn met paarden en niet met automobielen, mag ook dit punt niet uit het oog verloren worden en zeker niet behandeld worden als een noodzakelijk kwaad. Een batterijcommandant, al kan hij nog zoo goed schieten en al is hij tactisch nog zoo goed ontwikkeld, is in mijn oog, als hij altijd met zijn bespanningen sukkelt, altijd slecht trek-

kende paarden heeft en deze ook niet in conditie weet te brengen, al even weinig waard, als een batterijcommandant, die met eene prachtige batterij te voorschijn komt, maar deze niet weet te gebruiken of er mede kan schieten. Toch is het niet twijfelachtig, welke erfenis de beste is. Mij dunkt, dat er voor de chefs voldoende gelegenheid is om bij inspecties, in kampen en bij manoeuvres de officieren in alle details van het Wapen naar waarde te taxeeren en eenzijdige ontwikkeling tegen te gaan.

De Kapitein VAN SOETERMEER VOS schrijft, dat voor de africhting noodig is veel liefde voor het vak, veel toewijding en veel vakkennis; volkomen toegegeven, maar zullen die eigenschappen niet meer ten goede van ons Wapen komen, wanneer zij algemeen zijn, dan wanneer zij het privaatbezit van slechts enkelen zijn. Het rijden blijft altijd de aantrekkelijkheid van een bereden Wapen, daarom zal bij dezen maatregel de dienst bij de batterijen opgewekter en meer afwisselend worden, hetgeen zeker ten goede zal komen aan de werving van vrijwilligers en aan de ambitie in den troep zelf.

Dat de meerdere hippische ontwikkeling ten goede zal komen aan de africhting van de recruten is zonder twijfel, misschien zelfs, dat er dan in minder tijd nog wel betere resultaten zullen kunnen worden bereikt.

Breda, December 1907,

W. L. VAN WARMELO.

Eene nieuwe wijze van peilen.

Een van de moeilijkste vraagstukken, welke zich in den vestingoorlog voordoen, is het opsporen van de plaatsen, waar zich vijandelijke batterijen hebben opgesteld.

Hoe meer de belegeringsartillerie mobiel wordt, des te meer verdient deze zaak de aandacht; immers, daardoor is het niet alleen noodig de plaats te bepalen, waar de batterijen zijn opgereden, doch tevens is het gewenscht te zorgen, dat zoo spoedig mogelijk de berichten daaromtrent bij het groepsstafkwartier inkomen.

Wanneer ongeveer één uur of meer verloopt van af het oogenblik, dat de opstellingsplaats is verkend, tot het oogenblik, waarop het vuur op de in batterij staande artillerie is geopend, dan is dit in den regel te lang. Men heeft althans geen zekerheid, dat de gepeilde artillerie nog ter plaatse aanwezig is.

Het doel van de oefeningen bij de vestingartillerie moet dan ook zijn het daarheen te leiden, dat ongeveer een half uur, nadat vijandelijke artillerie in gedekte stelling is opgetreden, het vuur daarvan kan worden beantwoord.

Om dit doel te bereiken is het peilpostenstelsel op zichzelf beschouwd onvoldoende. Dit stelsel heeft het voordeel, dat de metingen — indien zij kunnen plaats hebben — zuiver zijn. Gedekte opstellingen kunnen echter zelden worden gepeild; bovendien werkt de methode te langzaam.

Het zal dan ook niet mogelijk zijn resultaten te verkrijgen zonder het uitzenden van patrouilles, die door middel van de planchet-methode de vijandelijke opstellingsplaatsen peilen. Deze methode kan bij goed geoefend personeel tot gunstige resultaten leiden. Ik zou haar dan ook niet willen afschaffen.

Er is echter eene andere methode, nauw aan deze verwant, die in

sommige opzichten verre daarboven te verkiezen is, eene methode, door mij nauwkeurig beproefd, en in de meeste gevallen met betere resultaten bekroond is dan de planchet-methode.

Daar m. i. niets onbeproefd mag worden gelaten om het moeilijke vraagstuk betreffende de peiling op te lossen, zou het mij wenschelijk voorkomen de hieronder beschreven methode *naast* de reeds bestaande in te voeren.

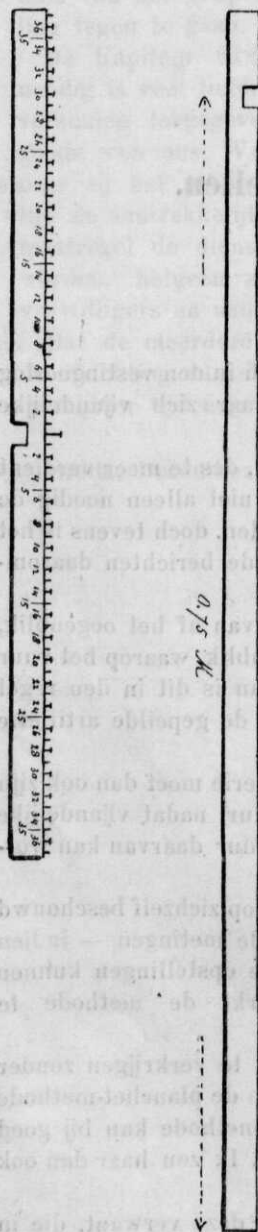
Men zou deze methode kunnen noemen de *methode met de rooiharkjes*.

De verkenner is daarbij voorzien van eene kaart van het terrein en van een rooiharkje, bestaande uit twee latten, die loodrecht in elkander gestoken kunnen worden. De eene lat is voorzien van spijkers, waarvan om den andere de kop is afgeknipt; zij zijn geplaatst op onderlinge afstanden van 7,5 mM. Bij de van koppen voorziene spijkers zijn getallen geplaatst. (Zie figuur.) Bij de waarneming wordt het rooiharkje geplaatst met het uiteinde van de langste lat onder het oog tegen de wang en door de rij spijkers naar de vijandelijke batterij gekeken. Door eenige oefening kan men zeer nauwkeurig met deze eigen-gemaakte instrumenten zijdelingsche afstanden tot in 5‰ bepalen. Er konden hoeken gemeten worden tot op 700‰.

Op een zelf uit te kiezen punt in het terrein, hetwelk nauwkeurig op de kaart wordt bepaald, stelt de verkenner zich op en meet de afstanden in ‰ tusschen een bepaald deel van de vijandelijke linie (het midden, de vleugels) en vaste in het terrein goed zichtbare en liefst vooraf getrianguleerde terreinvoorwerpen. Deze opgemeten punten geeft hij een naam b.v. A, B, enz.

Daarna begeeft hij zich naar eene zoo mogelijk ver daarvan verwijderde 2^e opstellingsplaats, daarbij gedurende de verplaatsing de doelen goed in het oog houdende, om te zien of de waargenomen punten niet eene andere volgorde verkrijgen. Op de tweede plaats gekomen, worden eveneens de doelen opgemeten ten opzichte van de zelfde of wel andere goed zichtbare en liefst getrianguleerde punten.

Zoodoende kunnen berichten worden opgezonden van den navolgenden inhoud:

Vijandelijke artillerie-linie waargenomen: Vleugel van rechts A, midden B, vleugel van links C.

Waarnemingen:

9 u. 30 m. standplaats. snijpunt ....dijk en ....weg.

A. .... ‰ rechts van Toren P.

B. .... ‰ " " Stoomgemaal Q.

C. .... ‰ " " " "

9 u. 50 m. standplaats. Brug bij ... over de ...wetering.

A. .... ‰ rechts van Toren T.

B. .... ‰ links " " "

C. .... ‰ rechts van stoomgemaal Q.

....April 190...

De Sergeant:

X.

Deze gegevens worden in het groepsstafkwartier op een planchet uitgewerkt.

De uitkomsten, die men bij goed geoefende onderofficieren en korporals kan verkrijgen, zijn dikwerf verrassend. Meermalen deed de zuiverheid der op de kaart verkregen snijpunten niet onder voor de met volledig ingerichte peilposten verkregen resultaten.

Het voordeel, dat deze methode aanbiedt boven de peilposten-methode, is, dat men niet in twijfel behoeft te verkeerren omtrent de lijnen op de kaart, welker snijding de plaats van de vijandelijke batterij moet aangeven. Eén bericht, ontvangen van een geoefend verkenner, kan in enkele minuten worden uitgewerkt, waardoor eene *snelle* aanduiding van het doel aan de eigen batterijen mogelijk wordt.

Dit laatste is bij de toepassing der planchet-methode ook het geval, doch er zijn verschillende redenen te noemen, waarom de door mij aangegeven methode dikwijls te verkiezen is boven de planchet-methode.

1°. De meerdere zuiverheid.

Allereerst is het duidelijk, dat de meting van een zeker aantal ‰ met een instrumentje, dat eene as heeft van 0,75 M. verre te verkiezen is boven het richten over naalden, die bijna altijd veel dichter bij elkaar zijn geplaatst. Men mist ook dikwijls voor het planchet een geschikt opstellingspunt, terwijl het meten met het rooiharkje overal uit de vrije hand kan plaats hebben.

Maar bovendien zijn de resultaten van de planchet-methode geheel afhankelijk van de zuiverheid van de kaart. Hoe volmaakt onze kaart van 1 : 25.000 als terreinkaart ook moge wezen, zij is geen vuurkaart en ook niet voor dit doel vervaardigd. Om een beeld te geven van de onnauwkeurigheden diene, dat enkele punten in het voorterrein voor de stelling nabij Hellevoetsluis nauwkeurig door mij zijn getrianguleerd. Hierbij is mij o. a. gebleken, dat een oude kerktoren van een der omliggende dorpen eene fout op de kaart geeft van 40 M., twee gewichtige knooppunten van wegen 30 M., de schoorsteen van een

stoomgemaal 50 M., twee zeer kenbare duintoppen resp. 87 en 50 M., de uiterste duinenrij langs het strand 125 M.

Wanneer nu voor de plaatsbepaling, door middel van verkenners, wordt gebruik gemaakt van de vuurkaarten, zooals bij de methode der rooiharkjes kan geschieden, zullen de fouten minder belangrijk wezen dan bij de planchet-methode.

2°. De meerdere eenvoud.

Bij geoefend personeel is zelfs eene kaart overbodig, wanneer men slechts weet aan te geven, waar men zich bevindt, als de meting wordt gedaan.

In ons land zullen de peilingen meestal plaats hebben in geïnuundeerd terrein. Een ieder, die zich wel eens geoefend heeft in dergelijk terrein met schouwen of andere kleine vaartuigen, zal ondervonden hebben, in welk een toestand men zich bevindt, wat betreft de kleeding en uitrustingsstukken. Kaarten en planchetten zullen spoedig onbruikbaar zijn, ook zijn laatstgenoemde voorwerpen veelal hinderlijk bij het gaan door half geïnuundeerd en sterk doorsneden terrein; in aanmerking genomen, dat de verkenners meestal reeds eene mand met postduiven dient mede te voeren.

3°. De betere controle.

De uitwerking der overgebrachte berichten in het groepsstafkwartier geeft eene betere controle voor de waarde, die men daaraan moet hechten.

De aanduiding volgens de planchet-methode van een bepaald punt in het terrein geeft meestal geen waarborg voor betrouwbaarheid.

Verschillende peilingen van verkenners met rooiharkjes kunnen worden gecombineerd en tot betere gevolgtrekkingen leiden.

4°. De grootere afstanden, waarop de peilingen kunnen plaats hebben.

Neemt men vergelijkende proeven tusschen de hier aangegeven methode en de planchet-methode, dan zal men zien, dat de peilingen op grootere afstanden van de vijandelijke batterijen (1500 à 2000 Meter) bij eerstgenoemde methode meer kans van slagen hebben door de grootere keuze van opstellingsplaatsen, (op molens, in boomen, enz.) vanwaar men overzicht heeft over het terrein en waar de planchet-methode bezwaarlijk is toe te passen.

Eén bezwaar doet zich bij de door mij aangegeven methode in sommige terreinen voor, namelijk gebrek aan duidelijk kenbare punten in het voorterrein, ten opzichte waarvan de hoeken worden gemeten.

Aan dit bezwaar kan worden tegemoet gekomen door ijverige oefening en grondige terreinstudie en door alle markante punten goed te leeren kennen, bepaalde namen te geven en bovendien te trianguleeren. In dit opzicht bezit de verdediger tegenover den aanvaller een groot voordeel.

Van groot belang is de overbrenging van de verkregen gegevens naar het groepsstafkwartier. Ik geloof, dat van het gebruik van ordon-

nansen en wielrijders niet veel heil is te verwachten. Men moet altijd rekening houden met de nagenoeg onbegaanbare wegen in geïnundeerde terreinen.

In de eerste plaats komen dan voor het overbrengen der berichten in aanmerking de postduiven. Deze boden kunnen, indien zij goed afgericht zijn, uitstekende diensten bewijzen en het is zaak, dat ons artilleriekader er mede weet om te gaan. Toch is de snelle overbrenging van het bericht niet verzekerd. Meestal is de door de duif af te leggen afstand gering; zij is niet vermoeid van de reis, zal zich op het station nederzetten en er zal eenige tijd verlopen, alvorens het mogelijk is haar te vangen.

Het meest afdoend middel, om de berichten over te brengen, is langs telefonischen weg. In verschillende wegen door de inundatie moeten kabels zijn ingegraven en op belangrijke knooppunten moet gelegenheid bestaan, eene telefoon in te schakelen. Dit schijnt een kostbaar uit te voeren werk, doch dergelijke kabels kunnen gemakkelijk worden gemaakt van rivierkabel, die voor andere takken van dienst minder geschikt is. Het lasschen, toetsen en ingraven van kabels is eene uitstekende oefening, die aan de defensie ten goede kan komen.

Thans rest mij nog aan te geven, op welke wijze de aangegeven methode dient beoefend te worden.

Haast overbodig is het te zeggen, dat daartoe allereerst wordt vereischt, dat ieder, die aan die oefeningen deelneemt, met het heilige voornemen bezielde moet zijn om ze te doen slagen. Men moet niet opzien tegen een nat pak, als het gaat regenen, tegen koude vingers bij lang wachten in den guren wind, tegen eene flinke lange wandeling of tegen natte voeten, als men bij ongeluk in eene sloot te recht komt, in plaats van er over.

Het is als bij alle militaire oefeningen. Is er geen „feu sacré”, geen toewijding, dan doet men beter ze niet te houden. Dan doet de vesting-artillerist wijzer zich uitsluitend met andere exercitiën bezig te houden, die niet kunnen mislukken. De oefeningen kunnen zijn:

a. *theoretisch*. Deze kunnen binnenskamers geschieden. Het kader, dat daaraan deelneemt, moet leeren de kaarten van 1:25.000 en 1:50.000 tot in alle bijzonderheden nauwkeurig te lezen. Voorts moet men voorbereid worden voor de kennis van het terrein, alle voorwerpen, die men in het terrein kan aantreffen, moeten vermeld worden. Ook de kennis van de meest voorkomende boomen en gewassen kan van nut zijn. Het doel toch, is om het terrein aanvankelijk te leeren kennen met behulp van de kaart, doch later zonder kaart.

Ook moet men zich het terrein leeren indenken, zooals het zich voordoen zal, als het geïnundeerd is.

Voorts kan binnenskamers de toe te passen methode worden uitgelegd en onderwezen worden hoe de berichten moeten zijn ingericht, om tot goede gevolgtrekkingen te kunnen leiden. Wordt dit alles niet vooraf

voorbereid, dan ontvangt men later steeds berichten die twijfel doen ontstaan aan de juiste opstellingsplaatsen van den waarnemer.

b. *practisch*. De eerste oefeningen kunnen plaats hebben in de nabijheid van de vesting of van het fort.

Alle deelnemers zijn voorzien van een rooiharkje. Zij worden in het terrein op één gelid opgesteld. De instructeur wijst 2 punten aan, waartusschen de afstand moet worden gemeten. De meting mag slechts een paar seconden duren (evenals bij een schot uit eene vijandelijke batterij slechts mogelijk is). Hij telt daarom één — twee. Op één wordt gemeten; op twee moet de meting zijn afgelopen. Ieder geeft het aantal ‰ op en met een ter plaatse opgesteld richtvlak worden de uitkomsten gecontroleerd.

Die eerste oefeningen worden tevens dienstbaar gemaakt aan eene grondige kennismaking met het terrein. Op verschillende punten wordt „Halt” gehouden en ieder afzonderlijk afgevraagd, hoe hij dit punt in een bericht zou aanduiden. Dit wordt in aller tegenwoordigheid alsdan zoo noodig verbeterd.

Daarna gaat men verder het terrein in, waar ook in werkelijkheid zou worden opgetreden. Alle hoeven worden bij name genoemd, alle opvallende punten of terreinvoorwerpen aangewezen en zoo noodig daaraan eene naam gegeven.

Is de bedoeling van dit alles goed begrepen, dan gaat men tot het beoefenen der plaatsbepaling over. Nog steeds is daarbij het gebruik van de kaart noodig.

Vooraf worden de punten aangewezen, ten opzichte waarvan moet worden opgemeten, zooals reeds gezegd is, punten, die zoo mogelijk getrianguleerd zijn.

De onderwijzer wijst de plaatsen aan, waarheen de verkenners zich hebben te begeven. Als te peilen doel wordt eene witte vlag in den grond geplaatst. Gaandeweg worden de oefeningen moeilijker gemaakt; men gaat meer het voorterrein in, stelt de vlaggen in meer bedekt terrein en op grootere afstanden op. Daarna worden de vlaggen door rookgevende seinkardoezen vervangen. Is het terreingedeelte bij allen goed bekend, dan laat men de kaart geheel weg.

Vervolgens moet men aan den eisch trachten te voldoen, van als verkenners niet ontdekt te worden, waartoe eene grens vooraf wordt aangegeven, die door de verkenners niet mag worden overschreden.

Eindelijk zal het doel worden aangegeven door in het terrein geplaatste en gedekt opgestelde kanonnen, waaruit losse schoten met rookzwak kruit worden gegeven; bovendien zullen de verkenners zich van postduiven voorzien en de berichten worden uitgewerkt in het groepsstafkwartier. Het doel van de oefening — het in een minimum van tijd uitgeven van een juist vuurbevel tegen de aanvallende artillerie — moet steeds in het oog worden gehouden.

W. A. ORTT.

Kapitein der Artillerie.

Eene Margaschijf.

De methode van schietopleiding, zooals die door mij werd aangegeven

in „De Militaire Spectator”, 76ste Jaargang N°. 9, blz. 686, eischt eene bijzondere schijfinrichting.

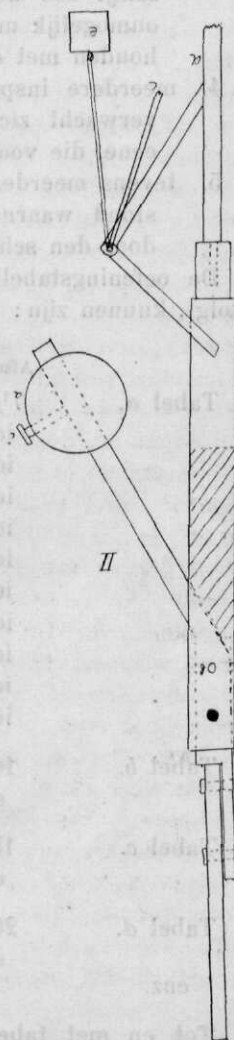
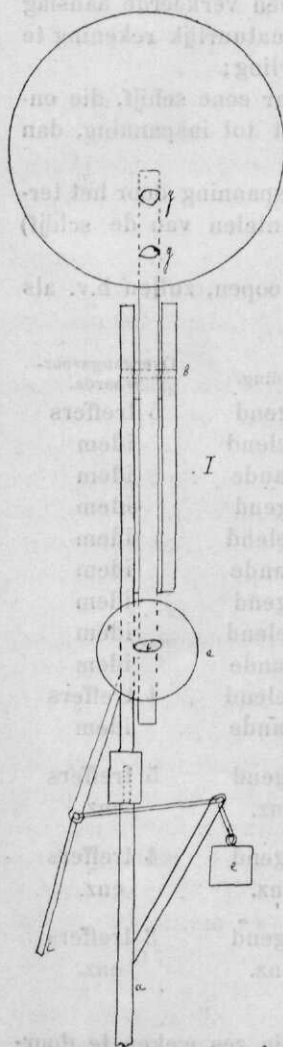
Na eenig nadenken en na eenige besprekingen met een meester-geweer-maker gelukte het mij eene schijf (zie fig. 1) te doen samenstellen, waarvan de kosten van aanmaak ongeveer f 2.50 bedragen.

Deze schijf wordt zóó opgesteld, dat de schutter die van ter zijde ziet (zie fig. 2). De schijf biedt dus geen mikpunt, is vrijwel onzichtbaar.

Trekt de onderwijzer aan het touw *c* dan draait de schijfinrichting op het onderstel en de schijf biedt haar voorvlak aan den schutter als doel.

Laat de onderwijzer het touw los, dan doet het gewicht *e* het bovenstel weer in zijn oorspronkelijken stand terugkeeren; de schijf is weer onzichtbaar.

Wordt de schijf getroffen, dan kantelt zij achterover, maar door het gewicht *a*

wordt zij weer in haar ouden stand teruggebracht. Hierbij moet er echter aan gedacht worden, dat, zullen treffers op den onderkant van de schijf de kantelwerking voldoende veroorzaken, de spil *b* dan niet te hoog gelegen mag zijn.

De voordeelen van deze schijf zijn:

1. de onderwijzer heeft den tijd, gedurende welken hij de schijf zichtbaar wil laten zijn, in de hand;
2. ieder schot wijst zichzelf aan, dichtplakken, aanwijzen, heen- en weerloopen vervallen hierdoor, hetgeen eene groote tijdsbesparing geeft.
3. door het voordeel, onder 1. genoemd, heeft de onderwijzer het in de hand iederen verkeerden aanslag te laten herstellen, door de schijf zóó kort zichtbaar te laten, dat een verkeerde aanslag onmogelijk meer te herstellen is; hierbij natuurlijk rekening te houden met de geoefendheid van den leerling;
4. meerdere inspanning bij het schieten, daar eene schijf, die onverwacht zichtbaar wordt, meer prikkelt tot inspanning, dan eene, die voortdurend zichtbaar blijft;
5. tevens meerderen prikkel tot verhoogde inspanning door het terstond waarnemen van het resultaat (kantelen van de schijf) door den schutter.

De oefeningstabellen, met deze schijf te doorloopen, zullen b.v. als volgt, kunnen zijn:

	Afstanden.	Tijdduur.	Houding.	Overgangsvoorwaarde.
Tabel <i>a.</i>	7½ M.	3 sec.	liggend	5 treffers
	idem	idem	knielend	idem
	idem	idem	staande	idem
	idem	2½ sec.	liggend	idem
	idem	idem	knielend	idem
	idem	idem	staande	idem
	idem	2 sec.	liggend	idem
	idem	idem	knielend	idem
	idem	idem	staande	idem
	idem	1½ sec.	knielend	4 treffers
	idem	idem	staande	idem
Tabel <i>b.</i>	10 M.	2 sec.	liggend	5 treffers
	enz.	enz.	enz.	enz.
Tabel <i>c.</i>	15 M.	2½ sec.	liggend	4 treffers
	enz.	enz.	enz.	enz.
Tabel <i>d.</i>	20 M.	2½ sec.	liggend	3 treffers
	enz.	enz.	enz.	enz.
enz.				

Tot en met tabel *d* zijn 32 oefeningen, die in zes weken te door-

loopen zijn, wanneer ieder man per dag ééne oefening schiet. Zoodra de man geoefend is, zoodat het dagelijks schieten van 5 patronen slechts een onderhouden van het geleerde is, zal men met deze schijf gemakkelijk 60 man in één uur eene serie van vijf schoten kunnen laten schieten, zoodat dan het uitrukken gedurende den morgen niet storend op de schietopleiding behoeft te werken.

Daar *g* en *g'* schroeven zijn, kan men ook andere schijven op het toestel bevestigen, terwijl men door middel van schroef *i* het gewicht *e* naar behoefte zal kunnen verplaatsen.

De schijf is vervaardigd van plaatijzer, ter dikte van 3 mM.

De schijf is 1 dM. in middellijn.

G. K.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Amerika (Ver. Staten van Noord-): Indeeling der veldartillerie. Leger- en vlootaanvulling, Jahrb. A. u. M., Jan. Uit de Amer. cav., Kav. Mon., Jan.

België: Schieten tegen ballons, Rev. mil., Jan.

Duitschland: Offrs.-wapencursus. Afstandmeting. Behandeling van rijwielen, Mitt., N°. 12. Commissie v.e. nieuw velddienstvoorschrift, Allg. Schw. M. Z., N°. 52. Ontwerp-oorlogsbegroting 1908. Samenstelling van het leger. Ontwerp marinebegr. 1908, Int. Rev., Jan. Onderzeeërs. Geneesk. afd. met toestellen voor verlichting. De geest in de marine, N. M. B., N°. 26. Veldartillerie-materieel 96 n./A. (uitvoerig). Oorlogsbegroting 1908 (uitvoerig), Jahrb. A. u. M., Jan. Recruteering 1906 (uitvoerig). Reserve-officieren-automobilisten. Telegr. z. draad. Gewichtsvermindering van den mitr. MAXIM, Rev. mil., Jan. Uit de Duitse cav., Kav. Mon., Jan.

Engeland: Een nieuw geweer. Afstandmeter van LAW FORD en CAPPER. Nieuwe cav. sabel en nieuwe inf. bajonet, Mitt., N°. 12. Rapport van FRENCH over troepenopleiding, Allg. Schw. M. Z., N°. 52. Veldgeschut, Int. Rev., Jan. Uit de Eng. cav., Kav. Mon., Jan. Nieuw machinegeweer van FITZGERALD, K. Z., N°. 1. Legerreorganisatie (uitvoerig), Streffleur., Jan.

Frankrijk: De kanonterugloop van het veldgeschut M. 97. Nieuwe luchtschepen, Mitt., N°. 12. Vestingart. Reorgan. van de mil. scholen. Bevordering van reserve- en territoriale officieren, Int. Rev., Jan. Tractementsverhooging (van officieren), N. M. B., N°. 26. Bevordering van militie-officieren. Oorlogs- en koloniale begr. Krijgsraden. Rapport MES-SIMY (uitvoerig). Ontwerp MONTFORT en idem LE HÉRISSE (over kaderverjonging). Tractementen van officieren. St. Maixent. Uitwerking der moderne wapens in Marokko. Marine, Jahrb. A. u. M., Jan. Legerreorgan., Streffleur., Jan. Het schieten met „D” munitie, M. Woch., N°. 6. Uit de Fransche cav., Kav. Mon., Jan. Artillerie en Genie in Frankrijk. Over het ongeval van de „Patrie”, K. Z., N°. 1.

Italië: Afstandmeter van BARR AND STROUD voor de veld- en kust-art. Nieuwe yeldkeukens, Mitt., N°. 12. Vermeerdering van de tractementen der subalterne officieren. Verhoogde sterkte der koloniale

troepen. Wijz. in de bevord.-wet. Stations voor radio-telegr., Rev. mil., Jan. Uit de Ital. cav., Kav. Mon., Jan. Ontwerp-legerwet, Streffleur., Jan.

Japan: Excercitieregl. veldart. Vermeerdering van het aantal machinegeweren, Mitt., N°. 12. Verwondingen door art. proj. in den laatsten oorlog. De oorzaken van den ondergang van het pantserschip Mikasa, Jahrb. A. u. M., Jan. Reorgan. van het leger, Allg. Schw. M. Z., N°. 1.

Noorwegen: Uit de Noorsche cav., Kav. Mon., Jan. Legerreorganisatie, Int. Rev., Jan.

Oostenrijk-Hongarije: Nieuw voorschrift betr. het huwelijk van officieren, M. Woch., N°. 2. Oorlogsbegr. 1908. Reorganisatie der staven en hogere inrichtingen voor vakonderwijs, Int. Rev., Jan., Rev. mil., Jan. en Jahrb. A. u. M., Jan. Bevordering tot officier. Org. landstorm. Nieuwe inf. uniform. Afdeelingen berg-mitrailleurs. Automobilisme. Regiments-munitiecolonnes. Aanneming van automatische pistolen, Rev. mil., Jan. Automatische schijven, K. Z., N°. 1.

Rusland: Onderscheidingen, toegekend aan art. brigaden en berg-batterijen, Mitt., N°. 12. Reorgan. Gen. Staf. Oorlogs- en marinebegrooting 1908. Nieuwe vlootindeeling. Reserve-officieren (vaandrags), Int. Rev., Jan. Veranderingen betr. vestingwerken. Oordeel over de Russ. manoeuvres. Proces STÜSSEL. Verbetering van de officierspositie. Militaire feesten, Jahrb. A. u. M., Jan. Vereeniging voor de mil. geschiedenis van Rusland. Reorganisatie Gen. Staf (zээр uitvoerig), Rev. mil., Jan. Uit de Russ. cav. Wederoppr. van ulanen en huzaren, Kav. Mon., Jan.

Boekaankondiging.

Oorlogs- en neutraliteitsrecht op den grondslag van de Conferentie van Genève in 1906 en de twee Haagse Vredes-Conferentiën, door Jhr. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL, Gep. Luitenant-Generaal, Lid van den Raad van State, Lid van het „Institut de Droit International”.

Reeds zeer spoedig na het sluiten van de tweede Vredesconferentie (18 October 1907) zag dit nieuwe werk van den bekenden Schrijver het licht. „Het is voor het grootste gedeelte versch onder de indrukken tijdens de Conferentie zelve bearbeid”, leest men in het Voorwoord. Voor zoover de inhoud van dit boek overeenstemt met het, onder den zelfden hoofdtitel in 1900 uitgegeven, werk van dezen auteur, behoeven wij er niet over in bijzonderheden te treden.

De uitbreiding, die deze nieuwe uitgave heeft verkregen in vergelijking met de voorgaande, is het gevolg geweest van de omstandigheid, dat, sedert het jaar 1900, twee belangrijke Conferenties hebben plaats gehad (1906 en 1907), en dat aldaar gewichtige conventies zijn vastgesteld, welker inhoud — althans grootendeels — door den Schrijver wordt behandeld.

Voor velen zal het zoo actueele werk eene welkome verschijning zijn geweest. En inderdaad, reeds bij het doorbladeren blijkt, dat zeer veel nieuws is opgenomen. Wij wijzen slechts op de nieuwe Geneefsche Conventie van 1906; het in 1907 herziene Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land; de Conventie, betreffende de rechten en plichten te land van onzijdige Staten; de Conventie, betreffende de rechten en plichten van onzijdige Mogendheden tijdens een zeeoorlog; de Conventie, betreffende eenige beperkingen in de uitoefening van het zeebuitrecht; de Conventie, betreffende het z.g. „délai de faveur”; die, betreffende de verandering van koopvaardij-schepen in oorlogsschepen; die, betreffende het plaatsen van automatische onderzeesche contactmijnen; die, betreffende het bombardement in tijd van oorlog door maritieme strijdkrachten en (last not least) die, betreffende de instelling van een internationaal prijzenhof. Voorts treft men in het werk nog aan een kort overzicht van de beschouwingen, ter vredesconferentie gehouden, omtrent de blokkade, het zeebuitrecht, de oorlogscontrabande en de vernietiging van prijzen.

Het spreekt wel vanzelf, dat, waar het (grootendeels?) nieuwe werk slechts 56 bladzijden méér telt dan zijn voorganger (waarbij echter nog dient te worden gelet op de omstandigheid, dat 17 bladzijden zijn gewijd aan: „Het Oorlogsrecht van en tegenover de inlandsche volken in Ned. Indië in acht te nemen”, vormende een nieuw Hoofdstuk, dat in het vroegere werk niet voorkwam), de *toelichtingen* tot den tekst der nieuwe conventies niet uitvoerig konden zijn, zelfs al neemt men in aanmerking, dat — o. i. ten onrechte — enkele onderwerpen, benevens de bijlagen, van het vroegere werk in het nieuwe niet voorkomen.

Veelal bepaalt Schr. zich er toe den inhoud van tal van artikelen zonder toelichting weder te geven, ook dáár, waar die toelichting, van zoo bevoegde zijde, ongaarne wordt gemist en verre van overbodig te achten is.

Het streven om het werk niet te uitvoerig te maken en vooral zoo spoedig mogelijk na de sluiting van de tweede Vredesconferentie te doen verschijnen, heeft voorts wel eenige afbreuk gedaan aan de volledigheid en zelfs op eene enkele plaats aan de juistheid van den inhoud.

Wat dit laatste betreft, hebben wij het oog op de conventioneele bepalingen, betreffende de „vreedzame beslechting van internationale geschillen”. Op blz. 36 wordt eene voorstelling gegeven, als zoude in 1907 het Hof van Arbitrage „in werkelijkheid Permanent” zijn gemaakt, terwijl op blz. 403 in eene noot, die meer in overeenstemming is met de werkelijkheid, ter loops — zonder rectificatie van het op blz. 36 gezegde — wordt opgemerkt, dat de Conferentie dienaangaande *niet* tot overeenstemming kon komen en zich moest bepalen tot het uiten van een *wensch*. Op blz. 62 wordt verwezen naar eene bijlage, die men te vergeefs zal zoeken. Wel wordt in het Voorwoord (blz. VII) gezegd, dat, omdat het werk anders „te omvangrijk zou worden”, geen bijlagen werden opgenomen, doch de bijlage, waarnaar op blz. 62 wordt verwezen, was onmisbaar, omdat op blzn. 52—62 een Verdrag wordt behandeld, dat door het herziene en zeer belangrijk uitgebreide Verdrag van 1907 wordt vervangen. Het zou, o. i., echter verre de voorkeur hebben verdiend, reeds bij de bespreking der Arbitrage het herziene, in plaats van het *oorspronkelijke verdrag te behandelen, en niet eerst het verdrag van 1899 te bespreken en dat dan later door eene bijlage te rectificeren*. Maar, in elk geval: nu eenmaal op blzn. 52—62 het oorspronkelijke verdrag werd behandeld, kon de bijlage, waarnaar op blz. 62 wordt verwezen, niet worden gemist.

Het zou ons te ver voeren, als wij hier alles bespraken, waardoor het Verdrag van 1907 zich van dat der eerste Vredesconferentie onderscheidt. Wij wijzen hier slechts op de zeer groote nitbreiding die Titre III (Commissions internationales d'enquête) heeft ondergaan (28 artikelen tegen vroeger 6); op het geheel nieuwe 4e Hoofdstuk (De la procédure sommaire d'arbitrage) van den III^{en} Titel en op de vrij talrijke wijzigingen, aangebracht in het 3e Hoofdstuk (De la procédure arbitrale) van den zelfden Titel. Al deze aanvullingen en wijzigingen zijn zóó omvangrijk en grootendeels ook zóó belangrijk, dat het

werk, door alleen het Verdrag van 1899 te behandelen, niet op de hoogte van den tijd is.

Op blz. 398 deelt Schr. mede, dat hij met voordacht drie Conventies van 1907 niet heeft behandeld: die, „voor de vreedzame regeling van internationale geschillen”, die, „betreffende de beperking van het gebruik van geweld tot het terugbetaald krijgen van contractueele schulden” en die, „voor de toepassing van de beginselen van de Conventie van Genève op den Zee-oorlog”. De opgegeven redenen, wáárom juist deze conventies niet werden behandeld, zijn o. i. niet afdoende om hare niet-opneming in het boek te motiveeren. Over de eerstgenoemde conventie werd hierboven reeds gesproken. Ten aanzien van de tweede conventie kan de opmerking worden gemaakt, dat, nu in het boek de „Dwangmiddelen” werden besproken, het niet duidelijk is, waarom juist de *conventie*, die op de toepassing van zoodanige middelen betrekking heeft, door den Schrijver wordt beschouwd, als liggende buiten het kader van zijn werk. De in 1907 belangrijk herziene conventie, in de derde plaats genoemd, had naar onze meening eveneens eene bespreking verdiend.

Ook de behandeling van Afdeeling III van het „Reglement, betreffende de Wetten en gebruiken van den Oorlog te land” (blzn. 173—197) bewijst, dat de te vroegtijdige publicatie van het boek hier en daar aan den inhoud heeft afbreuk gedaan. Art. 53 is niet woordelijk juist wedergegeven; wat als nieuw lid van dit artikel wordt vermeld, is art. 54 geworden; het in het boek vermelde artikel 54 is uit het Reglement vervallen, omdat het door de bepalingen van de afzonderlijke neutraliteitsconventie overbodig geworden was. Afdeeling IV (blzn. 198—200) is in haar geheel overgebracht naar de Conventie, betreffende de neutraliteit in den landoorlog; dit is eveneens het geval met de nieuwe bepalingen, die ten onrechte als artt. 61, 62 en 63 van het Reglement worden aangegeven. Wel wordt op blz. 205, onderaan, gezegd, dat de heer RENAULT er voor was die artt., benevens dat, op blz. 204 vermeld, onder te brengen bij het Reglement (Conventie), omtrent de neutrale Staten, doch nu de Schr. ze in zijn werk wèl bij het „Reglement, betreffende de Wetten en gebruiken van den oorlog te land” opnam, zou daaruit moeten worden afgeleid, dat dit voorstel niet was aangenomen, terwijl zulks wèl het geval was.

Ten gevolge van een en ander is ook het „Reglement (lees: Conventie), omtrent de rechten en plichten te land van onzijdige Staten” (blz. 291 vgg.) onvolledig. Het Fransche, benevens de aangenomen artt. van het Duitsche voorstel toch, zijn door de Conferentie samengekoppeld tot ééne enkele Conventie (Convention concernant les droits et les devoirs des Puissances et des personnes neutres en cas de guerre sur terre), in welke Conventie ook de vroegere IVe Afdeeling van het „Reglement, betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land”, met toevoeging van één nieuw artikel, als 2e Hoofdstuk, is opgenomen.

In de vertaling van de „Conventie, betreffende de instelling van een

internationaal Prijzenhof" (blzn. 374—394) komen eenige onjuistheden voor. De *definitieve* tekst toch, van de door de Vredesconferentie aangenomen Conventie luidt hier en daar anders (wij wijzen op de artt. 5, 19, 23, 27, 35 en 53).

Geenszins was het zucht naar critiek, die ons bovenstaande opmerkingen in de pen gaf, doch alleen de overtuiging, dat het groote gezag, hetwelk de Schrijver zoo te recht op het gebied van het „Oorlogs- en Neutraliteitsrecht" bezit, het dubbel noodig maakt dengenen, die het boek raadplegen, om er de uitkomsten van de tweede Vredesconferentie uit te leeren kennen, opmerkzaam te maken op de omstandigheid, dat op sommige plaatsen van het werk slechts het voorloopige en niet het eindresultaat van die Conferentie wordt wedergegeven.

Bij een eventueelen herdruk zullen de noodige verbeteringen zeker worden aangebracht. Wellicht vindt echter de Schrijver gelegenheid de verbeteringen nog afzonderlijk voor de koopers van het boek verkrijgbaar te stellen. Een werk, als het hierboven besprokene, is de moeite van zulk eene rectificatie ten volle waard.

V. O.

